శ్రీ

సంగీత శశిరేఖ.

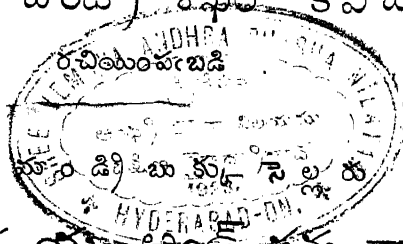
(అయిదంకముల నాటకము.)

ఇందుల కీర్తనలు

రాజమహేంద్రవరము నందలి, శ్రీచింతామణి నాటక
సమాజమున యాక్టరగు,

అల్లక చంద్రశేఖర కవిచే

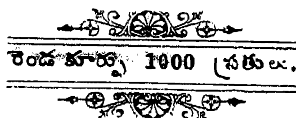
రచియింపఁబడి

రాజమహేంద్రి బుక్కుసెల్లరు

కర్రా అచ్చయ్య అండ్ సన్సు వారిచే

ప్రకటింపఁబడినది.

కాకినాడ.

స్కేప్ అండ్ కో., ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

1923

జిష్టర్డు కాపీరైటు] [వెల. రు 0—12—0

ఈనాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు.

నారదుడు.

బలరాముడు.

కృష్ణుడు

అభిమన్యుడు.

విష్ణుశర్మ.

ఘటోత్కచుడు.

దుర్యోధన భీష్మ ద్రోణకర్ణాదులు.

ఇంద్రుడు.

స్త్రీలు.

రేవతి.

నర్మద.

శశిరేఖ.

భారతి.

సుభద్ర.

హిడింబ.

శ్రీ

శశిరేఖాపరిణయము.

ప్రథమాంకము.

[సమాజికులందరుకలసి తెరలోపాడెడి ప్రార్థనపాట.]

కళ్యాణిరాగం-ఏకతాళం.

పల్లవి—శ్రీకరగిరివర శుభకరశ్రితజనరక్షణాభరణ॥

అ-ప॥ ఓకరుణాకరహారహార । యోగీంద్రహృద్విహార

శాంకరీమనోరమణ॥ ॥శ్రీకర॥

ప్రకటితమగునీమహిమలు । పరికింపగమహాద్భుతము ।

శ్రీకంఠా మముబ్రోవుము॥ ॥శ్రీకర॥

లోకమున నిన్నుబోలిన పోషకులెవ్వరుగానరు ।

సాకుముయీసామాజీని ॥ ॥శ్రీకర॥

[ద్వారకాపురము:—ప్రవేశము-నారదుడు.]

[నారదుడు ప్రవేశించి పాడెడిపాట.]

మోహనరాగం-ఏకతాళం.

పల్లవి॥ ఎంతసుదినమీదినము । ఎంతధన్యతజెందెనాదు

జన్మము! ఆహా॥

అ॥ ప॥ సంతసమున నోలలాడుచు । సతీసహితుఁడైకృష్ణుఁడు అంతరం
గమానంద మొంద నాకుదర్శనంబిడె ॥యెంత॥
యెంతనివర్ణింతునాతని । దివ్యకాంతివిశేషము।
సంతపించువారికికడు। సంతసమిడు సుందరవదనము ॥ఎంత॥

నార—ఆహా ! నేఁడెంతయు సుదినము. సౌభాగ్యవంతుఁడగు శ్రీకృ
ష్ణుని దర్శించుభాగ్యం బబ్బుటంజేసి నాస్వాంతం బెంతయు సం
తోషదాయకంబై యొప్పుచున్నది. కానియీమధ్య కలహం
బెచ్చటను వీక్షింపకుండుటచే నాకేమియుఁ దోచకున్నది. క
లహభోజనుండనఁగ నాకుఁ గలహ మీక్షింపని దినంబు లం
ఘనమే కదా. ఎట్లైనను నిప్పుడెచ్చటనైనఁ గలహంబు
గల్పించి నాకడుపు నిండించుకొనవలెను. ఇంతుల కేమిసేయు
దును. (ఆలోచించి) సరే. జ్ఞప్తికివచ్చినది. శ్రీకృష్ణున కగ్రజుం
డగు బలరాముండు తన పుత్రికయగు శశిరేఖను మేనల్లుండగు
నభిమన్యుకిచ్చి పరిణయముసేయుదునని వాగ్దత్తము చేసి
యుండెనని వినియున్నాఁడ. ఇయ్యది నాకుఁ గలహంబునకు
మంచిమార్గంబు జూపించుచున్నది. హస్తినాపురాధీశ్వరుండ
గు దుర్యోధనుండు బలరామునకు శిష్యుఁడుకదా. ఇప్పుడు
నేను హస్తినగరంబునకేగి సుయోధనునిఁజూచి యతనిపుత్రుం
డగు లక్ష్మణునకు బలరాముని కూతురగు శశిరేఖనిచ్చి పరిణ
యముసేయుమని యడుగునట్లు జేసెద. సుయోధనుండును నా
మాటకై న బలరామునకు వార్తబంపును. బలరాముండును
శిష్యవాత్సల్యమును ద్రోసివేయఁజాలక నభిమన్యున కిచ్చెద
నన్న వాగ్దానంబు ద్రోసిపుచ్చి, శశిరేఖను లక్ష్మణున కిచ్చు
టకు సమ్మతించును ఎట్లైనను కృష్ణుండీకార్యంబున కంత
ఘాయము గలిగించును. తుదకు శశిరేఖాభిమన్యులకే వివా

హంబు జరుగును. ఇంక సేనాలోచింపనేల. తత్క్షణంబే కరిపురంబున కేగి సుయోధనుని జూచెద.

(నిష్క్రమించును.)

ఇదిశుద్ధవిష్కంభము.

బలరాముని సౌధము.

[ప్రవేశము:—బలరాముడు, రేవతి, నర్మద.]

బలరాముడు రేవతితో జెప్పెడిపాట.

కాఫీరాగం-ఆదితాళం.

పల్లవి॥ వినుమా సతి రేవతీ ! విశదముగను వివరించెదనాడగు స్వాంత
మందుగల్గినవంతన్ ॥ ॥విను॥

అ-ప॥ గనుగొనధర సంసారపారావారము తరించు కేకడు కష్టము !
తనయులొందవిసన్ తథ్యంబుగ స్వాంతంబు నంతచేజెలంగు
జుమా ॥ ॥వినుమా॥

మనసు లేక లేకను శశిరేఖపుట్టెనంచు సేపుట్టెడాశతో మనుచుం
డగ నింతలోన తనయన్ పరులపాలు జేయగవలసెన్॥వినుమా॥ను

బల—(రేవతింజూచి) రమణీ ! ఆడపిల్లలంగాంచువారి భాగ్యం బింత
టిదే కదా ?

రేవ—నాథా ! మీరేల యిట్లు చెప్పుచుంటిరి ?

బల—ఏమున్నది.

మ. నవమాసంబులు మోసిమోసి కని నానా కష్టముల్ బొంది, శై
శవజన్మోత్కటబాధలన్ సయిచి, సత్సంతోషముల్ బూని పెం

చి వినోదించిన పుత్రికామణుల; రాగ జీనాక్షిరో; గాంచుటల్
యవనిఁ వేరొక హస్తమందిడుటకే గ యాత్మఁ విలోకింపఁగ
రేవ—నాథా! అట్లుగాక నాఁపిల్లలెప్పుడును బుట్టినింట నుండురా!
ఆడువారింగాంచుట యొకరిహస్తమందుఁ బెట్టుటకే.
బల—తరుణీ! ఇంతవరకును నేను మనశశిరేఖ వివాహవిషయమై
తలపెట్టక యుంటిని. కుమారిక యుక్తవయస్కురాలైయున్న.
ఇంక వివాహము చేసితీరవలయును. అబ్బా! వరాన్వేషణము
మిగుల కష్టముకదా!
మ. ధనముఁ గానగరాదు; కల్గినను వి గ ద్యా చూడఁగానున్న; యా
ధఁవిద్యల్ గలుగఁ; భుజాబల మబ గ ద్ధంబౌను వీక్షింపఁగా
ధనవిద్యాబలమున్న సుందరత త గ థ్యంబొప్పఁగానుండదా
ధనవిద్యాబలరూపముల్ గలుగు భ గ ర్తంగూర్ప సామాన్యమే
రేవ—అట్టికష్టము మన కేమియు లేదుకదా!
బల—మనకుమాత్రమేల లేకుండును. ?
రేవ—ఇంట మేనల్లుండగు నభిమన్యుం డున్నవాడుకదా.
బల—సరి. దీనికేమి! రమ్యాక్షి! అభిమన్యుండన్న మనశశిరేఖకు ఇ
ష్టమేనా!
రేవ—బాల్యంబునందుండియు నొక్కచోటనే పెరిగి నొకరినొకరొ
ప్పుడును నెడబాయక యుండుటంజేసి, శశిరేఖ యభిమన్యు
యందు బద్ధానురాగయై యుండునని యే నానిశ్చితాభిప్రాయ
ము. బాలికయగు శశిరేఖ యయ్యది పైకి వెల్లడించునా!
బల—అయినను చేష్టలచే దెలియవచ్చునుకదా. (నర్మదంజూచి)
నర్మదా! నీవేగి శశిరేఖం దోడ్కొనిరమ్ము.

నర్మ—[నిష్క్రమించి వెంటనే శశిరేఖతోఁ బ్రవేశించుచున్నది.]

బల—(శశిరేఖం జూచి) పుత్రీ! శశిరేఖా! కూర్చుండుము.

శశి—(తండ్రిని సమీపించగా నతనిప్రక్కనుఁ గూర్చుండ జేయును.)

బల—(నర్మదంజూచి) నర్మదా! నీవెందరినో రాజకుమారుల నెఱుంగుదువు కావున గొందరినిఁ బేర్కొనుము. అందు మనశశిరేఖ కెవ్వరీడగుదురో చూచెదను.

నర్మ—దేవా! నేనిదివరలోఁ గొన్ని రాజకుమారుల చిత్రపటంబులు సంపాదించి యుంచితిని. అవి దెచ్చి తమకుఁ జూపించెద. (నిష్క్రమించి వెంటనే చిత్రపటంబులతోఁ బ్రవేశించును.)

బల—నర్మదా! చిత్రపటంబులు దెచ్చితివా?

నర్మ—దేవా! తెచ్చితిని

బల—ఏదీ! ఒక్కొక్కపటంబునే చూపించుచు యా యా రాజకుమారుల గుణశీలాది విశేషంబులంగూర్చి తెల్పుము.

నర్మ—చిత్తము. (ఒకొక్క చిత్రపటంబేజూపుచు)

వనమంజరీవృత్తము.

కనుఁగొనుడీతఁడు కేరళదేశపు । భూపాధవాత్మజుఁడౌనుగా
ఘనమగు సుందర రూపమునందునఁ । గాముని హాసియించుగా
వనితకు నీతఁడు నీడగునంచును । భావమందుఁ దలంతుగా
జనవర యిందులఁ గూర్చియుమీదగు । స్వాంతమందెటులున్నదో.

బల—ఈతనకొక్క సౌందర్యముతక్క తక్కిన గుణంబు లేవియు నూలేవు.

నర్మ—(వేరొక పటంబునుఁ జూపుచు)

మనోహారవృత్తము:—మగధదేశమేలు । నృపాతుఁ డీతఁడెన్నఁగా
సుగుణసాంద్రుఁడనుచు । సుజను లెంతురీతనిన్

జగతియందు నుపేని ♦ సముఁడు లేడు సూడఁగా
మగువ కీడెయుంచు ♦ మనమున దలంచెదన్.

బల—ఈతనిని నే నెఱుంగుదును. మఱియొక్కని వర్ణింపుము

నర్మ—దేవా! ఇటుజూడుడు. (వేరొక పటముదీసి)

మ. ఇతఁడా యంగనృపాలపుత్త్రుఁడు; పవిత్రా ♦ పేక్ష్యుండు, ధీరుండు సం
తతకల్యాణసురూపమూర్తి ఘనవి ♦ ద్యావార్ధి శాంతుండు, నా
యతబాహాబల సంపదుండు; నృపసే ♦ నాభిఖ్యతన్ వెల్గెడిన్
సతి కీడౌనని యెంచెదన్ మనములో ♦ సర్వంసహా వల్లభా.

బల—ఈతని నెవ్వారెఱుంగరు నర్మదా!

తే. గీ. ఎన్నియో సంపదలుగల్గి ♦ యెగడనిమ్ము
ఎంతయో శౌర్యమునుబూని ♦ తొనఁగనిమ్ము
దిద్ద యెంతైనఁబరియించి ♦ వెలఁగనిమ్ము
కులమునందున దక్కువై ♦ చెలఁగుఁగాదె.

రేవ—నాథా! ఏమి! యిట్లు సెలవిచ్చితిరి?

బల—నీవెఱుంగవు కాబోలు!

ఉ. ఈతనితండ్రికర్ణుడు న ♦ హీనపరాక్రమవిక్రముండు, తా
సూతునకుం జనించి యిటు ♦ శోభనగాత్రిరొ చేర కౌరవ
వ్రాతము; నాసుయోధనుని ♦ భవ్యకృపన్ నృపుఁడయ్యె నంతనే
సూతకులంబుఁ బోవునెకొ ♦ సొంపుగ క్షాత్త్రకులంబు వచ్చునే.

ఈతనికేమి మఱియొక్కనిని వర్ణింపుము.

నర్మ—(వేరొక పటంబుఁజూపి) దేవా! ఈతనినివీక్షింపుఁడు.

ఉ. మాళవరాజనందనుఁడు ♦ మాన్యచరిత్రుఁడు శాంతమూర్తి! భూ
పాలకులాగ్రగణ్యుఁడు సు ♦ భాస్వరుఁడు; విద్యలయందు బెద్ద, యీ
బాలిక నేలఁగాఁదగిన ♦ వాఁడని యెంచెద నూహుడయ్య; గో
పాలకులావతంస జన ♦ వంద్య! గుణాకర! రేవతీధవా!

బల—అన్నియు నీతని యొద్దనుండెను గాని, చక్కదనము మాత్రము లేదు.

నర్మ—(మఱియొక పటంబుజూపుచు)

[అభిమన్యుని పటము బలరామునకుజూపుచు

నర్మదపాడెడి పాట.]

బేహాగ్ రాగం-ఏకతాళం.

పల్లవి. ఓబలపరాక్రమ విరామా । బలరామా ॥

అ. ప. యీబాలుడు కడు । ధీరుడుదారుడు । యినునిభాస్వరుడు ।
యింద్రునిపౌత్రుడు॥ ॥ఓబల॥

మీబాలికకున్ । తగుయందగాడు । మీకగువాడు । దలచి
చూడగన్॥ ॥ఓబల॥

సేబాసనరే । యీజగమంతట । యిరువురియీడున్ । జో
డున్గనినన్ । ॥ఓబల॥

సుభద్రాత్మజుడున్ । మీమేనల్లుడున్ । సుగుణగణుండున్ అ
భిమన్యాభిఖ్యుడున్ ॥ ॥ఓబల॥

సీ. పాకారిపౌత్రుండు ఫల్గునపుత్రుండు
మీకు మేనల్లుడ మేయగుణుఁడు
బాల్యంబునుండియు మనగృహంబందునే
పెఱుఁగుచుఁ బెద్దయై వెలసినాఁడు
బలశౌర్యములయందు పార్థుఁబాసిలించి
విలసిల్లఁగాఁజాలు వీరవరుఁడు
సౌందర్యమునఁదన జంద్రునిబురడించు
విద్యలన్నియునేర్చి వెలిగినాఁడు

తే. గీ. వనిత శశిరేఖ మానసం ॥ బలగనొప్పు
ధనము దొంగిలించినయట్టి ॥ తస్కరుండు
మాన్యగుణతేజుఁడా యభి ॥ మన్యుఁడితఁడు
కన్నె కీడగునంచును ॥ నెన్నుదాన.

బల—ఈతని సంగతి కేమిలే. అభిమన్యుని సంగతి నెఱుంగ మనియా నీవు చెప్పితివి. సరే, వేరొకరినిఁ జెప్పుము.

నర్మ—(వేరొకపటంబును జూపించి)

మత్తకోకిల.

కౌరవేంద్రుని కూర్మిపుత్రుఁడు ॥ గామసన్నిభ రూపుఁడున్
ధీరుఁడుత్తమ విద్యలందున ॥ ధీజనస్తుతి పాత్రుఁడున్
పేరునందున లక్ష్మణుండన ॥ వెల్గుచుండెను భూమినిన్
సారసాక్షి కిసీడటంచును ॥ సంతసంబున నెంచెదన్

బల—(చిత్రపటంబునుఁ జూచి) నర్మదా! నీవు చెప్పిన రాకుమారుల యందెల్ల నితఁడే తగియుండెను. ధనమా లోపము లేదు. విద్యయందా బృహస్పతికి సమానుండు. బలపరాక్రమంబుల గూర్చి చెప్పనక్కరలేదు. మఱియు,

తే. గీ. ధాత్రికై నాకుఁగడుగదా ॥ సమరవిద్య
నభ్యసించెను నాయొద్ద ॥ హర్షమెసఁగ
నట్టి దుర్యోధనసుతుఁడై ॥ యలరుఁగాదె
యింతకంటెఁ గావలసిన ॥ దేమి మనకు.

ఎల్లవిధంబుల నీలక్ష్మణుండే నాపుత్రికకుఁ దగియున్నవాఁడు. (శశిరేఖంజూచి) అమ్మా! శశిరేఖా! సుయోధనసుతుండగు లక్ష్మణుండు నీకుఁ దగియున్నవాఁడు. ఈతనిని నీకుఁ బరిణయంబు గావించిన బాగుండునుకదా.

శశి—(తలవంచుకొని తనలో) అయ్యో! బాల్యంబునుండియు నాకు భర్తయగునని సంతోషపడుచున్న నాకోరిక సాగదాయేమి!

రేవ—(బలరామునిఁ జూచి) మనోహరా! మేనల్లుఁడగు నభిమన్యుఁ డుండఁగా శశిరేఖను నొరుల కీయనేల?

బల—చాలుఁజాలు. ఇదివరకు సుభద్ర నార్జునునకొసంగి యింత సుఖపడుచుంటిమికదా. ఇంక శశిరేఖను నభిమన్యున కిచ్చి సుఖింతుము కాబోలు!

శశి—(బలరామునిఁజూచి) తండ్రీ నేను వనవిహారంబున కేగవలయును. నాకనుజ్ఞనిండు.

బల—అమ్మా మంచిది.

శశి—(నిష్క్రమించును.)

రేవ—(బలరామునిఁజూచి) నాథా! మీకు నేనుఁ జెప్పవలసినదాననుగాను. యుక్తవయస్కురాలైయున్న కన్యకకుఁ బరిణయము సేయునప్పుడామె మనంబెవ్వరిపై లగ్నమైయున్నదో యయ్యది యెఱిఁగి, వివాహం బాచరించినచో ననుకూలదాంపత్యమగునని పెద్దలు చెప్పుదురు. అభిమన్యుండు మీమేనల్లుఁడు. అదియుంగాక బాల్యంబునుండియు, నతడు మనయింటనే పెఱుగుచున్నవాఁడు. శశిరేఖాభిమన్యులెన్నఁడును నొకరి నొకరెడబాసి యెఱుంగరు. శశిరేఖచిత్తంబు సౌభద్రునిపైఁ జిక్కియున్నదని యామె బహిరంగముగ జెప్పకపోయినను నామె చేష్టలవలన తెలియును. ఇప్పుడు మీరు లక్ష్మణుని చిత్రపటము నామెకుజూపి, యతఁడు బాగుండెనాయని యడిగినప్పుడు సగౌరవ భావంబుజూపుచు తలవంచెను. ఇయ్యది మీరెఱింగియే యుందురు.

బల—నీవు నాకుబోధింప నవసరములేదు. ఈమాత్రపు వాక్యము
లు నాకును దెలియును. కూడుగుడ్డలులేక మనగృహంబున
జేరియున్న యభిమన్యునకా శశిరేఖనిమ్మని యుపదేశము సే
యుచుంటివి. చాలు-చాలు. ఇంక నీవీప్రశంసం గట్టిపెట్టుము.

సేవకుండు—(ప్రవేశించి బలరామునిఁజూచి) దేవా! ద్వారముకడ
నొక్క భూసురాగ్రణి దేవరదర్శనార్థమై వేచియున్నాఁడు.

బల—శీఘ్రంబుగ లోనికిఁ బ్రవేశపెట్టుము.

సేవ—చిత్తము. (నిష్క్రమించును.)

[వెంటనే విష్ణుశర్మ ప్రవేశించును]

విష్ణు—(తనలో) అబ్బా! ఆహస్తినాపురినుండి యీద్వారకాపురము
జేరునప్పటికి నాపంచప్రాణంబులలో రెండు ప్రాణంబులు పో
యినవి. ఈపెండ్లియగునోలేదో తెలియదుగాని నాపెండ్లిమాత్ర
మయినది. అన్నా ఆకౌరవేంద్రుఁడెంత మూర్ఖుడు. ఆనార
దునిమాటలువిని బలరామునియింట నతని మేనల్లుఁడగు నభి
మన్యుండుండెనని యైనను తలంపక, లక్ష్మణకుఁ గీతని పుత్రి
నిమ్మనికోర నన్నుఁ బంపెనుగదా. ఒకవేళ శిష్యవాత్సల్యం
బునఁజేసి బలరాముండిందుల కంగీకరించుననుకొందము. కా
ని, పాండవపక్షపాతియగు శ్రీకృష్ణుండీ వివాహంబున కంతర
యంబు గల్గించకమానునా. కానిమ్ము. ఏది యెటులున్న నా
మి! రానుపోను దారిఖర్చులు రెట్టింపుగ నిచ్చిరికదా. అక్క
డధోవతులచాపు ముట్టినది. ఇక్కడ ముట్టగలదు. ఇదుగో
బలరాముఁడు భార్యాసహితుఁడై యున్నాడు. ఇంక నేనే
దుర్యోధనుని సందేశంబు నీతనికిం దెల్పెదగాక. (ప్రకాశము
గా) జయము. జయము బలరామా!

బల—(ఆసనంబునుండి లేచి భూసురునిఁగనుంగొని) భూసురాగ్రగణ్యా నావందనంబులఁగైకొని యీయాసనంబధిష్ఠింపుఁడు.

విష్ణు—సౌభాగ్యసిద్ధిరస్తు! (అని యాసనంబునఁ గూర్చుండును)

బల—మహాత్మా! మీరెందుండి వచ్చుచుండిరి. ఏమికార్యార్థమై నాకడకరుదెంచితిరి?

విష్ణు—నేను హస్తినాపురమునుండి వచ్చుచుంటిని. నాపేరు విష్ణుశర్మయందురు. కౌరవేంద్రుని పంపున నీకడకరుదెంచితిని.

రేవ—(తనలో) తలపని తలంపుగా నీభూసురుండు శశిరేఖను లక్ష్మణునకీయమనికోర, కౌరవేశ్వరుఁడు చెప్పి పంపగా రాలేదు కదా!

బల—అయ్యా! మీరు సుయోధనునికడనుండియే వచ్చుచుండిరా?

ఉ. సేమమె యాంబికేయుఁడును ? సేమమె కౌరవరాజచంద్రుఁడున్
సేమమెవానితమ్ములును ? సేమమెవారల కాంతలెల్లరున్
కామునిఁగేరుసుందరుఁడు ? కౌరవరాజసుతుండు సేమమా
భూమిసురోత్తమా వినఁగ ? మోదముప్పొంగెను చెప్పుమీ వెసన్.

విష్ణు—అయ్యా! అందరును సేమంబుగనే యున్నవారు. ఆదుర్యోధనచక్రవర్తి పంపుననేకదా నేను నీకడకరుదెంచితిని.

బల—ధరామరవర్యా! సుయోధనుండు మిమ్ములను నేమికార్యార్థమై నాకడకంపెనో నాయందుఁగృపఁబూని సెలవిచ్చెద రా?

విష్ణు—త్రిజగత్సుందరాంగి యగు నొక్క కుమారిక నీకు కలిగియుండఁగా సుయోధనుండు నన్నేలపంపెనో కారణము నీవెఱుఁగకుందువా!

బల—(తనలో) ఏమిదీ! తలవని తలంపుగా నాకోరిక ఫలించునుకాబోలు.

విష్ణు—ఆలోచించుచుంటివేమి? నావాక్యంబులవలని యభిప్రాయము నీవు గ్ర హించలేకపోయితివా యేమి!

మత్తకోకిల

కౌరవేంద్రుఁడు పాపహాటుఁ గాంక్షమీఱఁగ వచ్చితిన్
సారసాక్షిత్వదీయపుత్త్రిని సమ్మతంబున నాతనిం
పారఁగోడలుగాఁగఁ గైకొన నాత్మయందున నెంచిరిన్
గోరుచుండుట చెప్పనాకును గోర్కెతో గుణశేఖరా.

బలవిక్రమోద్దామా! బలరామా! నీపుత్త్రికయగు శశిరేఖను తనపుత్త్రుండగు లక్ష్మణునకిచ్చి పెండ్లిసేయ మహాకౌతూహలా యత్తచిత్తుండై కౌరవేంద్రుండున్నాఁడు. పెద్దలగు భీష్మద్రో ణులును నిందులకంగీకరించిరి. కౌరవేశ్వరుని సంపదతిశయ మై నీకు తెలిసియేయున్నది. మఱియు నీకుఁబ్రియశిష్యుండు. ఇం క లక్ష్మణుని రూప సౌందర్యంబులం గూర్చియు, బలపరాక్రమం బులగూర్చియు, విద్యాబుద్ధులంగూర్చియుఁ బ్రత్యేకనేను జె ప్పనక్కరలేదు. మీరును మీరును నిదివరకే బంధువులై యుండిరి. ఇంకనిప్పుడు నీవు శశిరేఖను లక్ష్మణునకొసంగి ప రిణయముగావించితివేని, బంగారంబునకుఁ బరిమళ మబ్బిన ట్లుండును.

బల—భూసురోత్తమా! పెద్దలగు భీష్మద్రోణులాలోచించి చేయుద లంచినయుక్కార్యము వలదను నంతటి సాహసుండనా! దుర్యో ధనుని చుట్టరికంబుకన్న నాకుఁగావలసిన దేమున్నది?

విష్ణు—వివాహనిశ్చయంబునందు పిల్లమీద తండ్రికంటెను తల్లులకె క్కువ బాధ్యతయుండునుకదా. (రేవతింజూచి) అమ్మా! రే వతీదేవీ! ఈసంబంధము నీకిష్టమేకదా!

రేవ—భూసురోత్తమా! మీరట్లనిగెదరేల! నాథుని చిత్తవృత్తికి నేనన్యథా ప్రవర్తింతునా. నాథునిచిత్తమెట్లో నాచిత్తమునకు నట్లే.

విష్ణు—(తనలో) ఈ మాటలు మూలకముగా నీ సంబంధమీ మొక్కపడుచు లేకున్నది. కానిమ్ము. నాకేమి (ప్రకాశముగా) బలరామా! ఇంక నాలోచించనేల. "శుభస్య శీఘ్రం" మనువాడ్లు వివాహముహూర్తము నిశ్చయించి సుయోధనునకుం దెలియనంపుదము.

బల—అయ్యా! మీకంటె శుభముహూర్తము నిశ్చయింపగల సమర్థులెవ్వరు! లగ్నముగూడ మీరే నిశ్చయించి సుయోధనునకుం దెల్పి సంబంధుపర్గంబుగం దోడితెండు.

విష్ణు—(తనలో) లగ్ననిశ్చయమును గూడ నొక ధోవతులచాపు పడునుకదా. (ఆలోచించి) బలరామా! నేటికిం బంచమియై దు దినంబులున్నది. పంచమీ లగ్నము మంచిదై యున్నది.

బల—మీచిత్తమెట్లో నట్లేకానిండు. వివాహముహూర్తము దగ్గరనే యున్నది. సత్వరంబుగ మీరేగి సుయోధనాదులను దోడ్కొనిరావలయును.

విష్ణు—ఇంక నేనేగివచ్చెదను.

బల—చిత్తము. (సేవకునింజూచి) సేవకా! నీవీభూసురోత్తమునిదోడ్కొనిపోయి మణిమయభూషణాంబరముల నిప్పింపుము.

సేవ—చిత్తము. (అనిభూసురునితో నిష్క్రమించును.)

[బలరాముడు శశిరేఖను దుర్యోధనాత్మజుండగు లక్ష్మణునకిచ్చి పెండ్లిచేయ నుద్దేశింప రేవతి తననాథునితోం జెప్పెడిపాట.]

కాఫిరాగం—ఏకతాళం

ప॥ నామనవి యాలింపు ప్రాణేశా॥

అ॥ ప॥ యేమనందు మీరెరుగనిధర్మము। లేమిగలవుగాని వచింతు
నిదె॥ నామన॥

శ్రీమత్సోదర చిన్ననాటనుండియు। బెంచిపెద్దవానిగ నొనరించిన
మీమేనల్లుడభిమన్యుకుండ। యితరాలోచన జేయనేల॥ నామన॥

రేవ—(బలరామునిఁజూచి) మనోహరా! మీరు చాలాతొందరప
డితిరని నాయభిప్రాయము.

బల—ఏమీ! ఇందు తొందరయేమున్నది?

రేవ—సద్గుణసంపన్నుండును, రూపశాలియు, బలపరాక్రమ విక్ర
ముండునగు మేనల్లుండుండఁగాఁగన్యనొరుల కీయనెంచుట
తగునా! చిన్ననాటనుండియుఁ దనకుఁగోడలగునని మీచెల్లెల
గు సుభద్రయెంతయో మురిసియుచున్నదే. పాపమామెయాశ
నిరాసఁజేయుట మీకుఁదగునా! ఇయ్యది విన్నచో నామెయెం
తగా వగచునోకదా!

బల—నీవీకార్యమునందు జోక్యంబు గలిగించుకొనకుము. నీకేమియు
యు తెలియదు. పిల్లయొక్క సౌఖ్యము నేనుమాత్రము చూడ
ననుకొంటివాయేమి. అభిమన్యున కిచ్చినచో మనపిల్ల పసుపా
ట్లు చెప్పవలెనా. పూటకూటికి గతిలేక నడవులవెంబడి తిరు
గుటయేకదా. ఇట్టి సంబంధము సేయుమని చెప్పుటకునీకునో
రెట్లాడెను. కూతురుగొంతుకు గోయఁదలంచితివాయేమి. చాల్ల
లు చాలు. నీవింక నీప్రశంస గట్టిపెట్టుము.

రేవ—నాథా! ఆగ్రహింపకుఁడు. పిల్లసౌఖ్యము కోరినదాసనగుట
చేతనే యట్లుచెప్పితిని. పోనిండు మీయిష్టమువచ్చినట్లే సే
యుఁడు.

బల—కాకున్నచో నీమాటవిని యకార్యము సేయుదుననుకొంటి
వాయేమి?

రేవ—(ఎదుటంజూచి) అరుగో మనదిగారు కాబోలు వచ్చుచున్నారు ఇంక నేను లోపలికిఁబోయెదను. (నర్మదతో నిష్క్రమించును.)

[శ్రీకృష్ణుఁడు—ప్రవేశించును.]

బల—(కృష్ణునిఁజూచి) తమ్ముఁడా! కృష్ణా! ఇటుగూర్చుండుము.

కృష్ణు—(పీఠంబున నాసీనుఁడగుచున్నాఁడు)

బల—కృష్ణా! నీవింత తొందరగా వచ్చుటకేదియో యొక కార్యముండితీరును.

కృష్ణు—అన్నా! నీకుఁదెలియని కార్యముండునా! ఎన్నఁడును తలవని తలంపుగా దుర్యోధనుని పంపున వచ్చిన ధరావరునితో మన శశిరేఖను లక్ష్మణునకిచ్చి వివాహము గావించెదనని చెప్పుటయు, లగ్ననిశ్చయముగూడ జేసిపంపుటయుఁ దటస్థించినదే. అగ్రజా! నీకియ్యది న్యాయమనితోచెనా!

బల—ఇందన్యాయమేమున్నది?

కృష్ణు—అన్యాయమేమని యడుగుచుంటివా!

తే. గీ. ఎల్లవిధములఁదగిన మేనల్లుఁడింట
నుండ శశిరేఖనిప్పుడీ వారులకీయ
దలచుటయ్యది నీకును ధర్మమగునె
యెట్లు సాహసించితివి నీవిట్లు సేయ.

బల—తమ్ముఁడా! నీమాట వింతగానున్నది.

తే. గీ. కన్నె శశిరేఖ నవనిపైఁ గాంచినయది
పార్థసుతునకిచ్చుటకె నా పలుకుమయ్య
యతడె వారిణేన్వరుడటంచు నతివమోహ
మందువారిసెనా చెప్పుమీ యయ్యజుండు.

కృష్ణు—అన్నయ్యా! మీపిల్లకావున మీయిచ్చవచ్చినయట్లు సేయవచ్చును. దానికి నేనభ్యంతరము పెట్టువాడనుగాను. అయిన

ను నేనుగూడ శశిరేఖయొక్క సౌఖ్యము కోరవలసినవాడనే కదా. ఆకారణంబునఁ జెప్పుచుంటి.

తే. గీ. బాల్యమాదిగ మనయింట ♦ బరలినాడు
కన్నె శశిరేఖ క్రీడాచుఁ ♦ గాలినాఁడు
మనకుమేనల్లుఁడౌచును ♦ బలగినాడు
కట్ట! యభిమన్యు విడుతువా ♦ కరుణలేక.

బల—కృష్ణా! ఏమి యిట్లు చెప్పుచుంటివి? అభిమన్యునికొఱకే యా ధాతమనశశిరేఖను సృష్టించెనాయేమి? అభిమన్యునకేయిచ్చి తీరవలయునని శాస్త్రమా! నాయిచ్ఛవచ్చినవారికిచ్చి వివాహము కావించెదను.

కృష్ణు—అయ్యది నిజంబేకాని, మున్నొకనాడు నీవు మన సోదరియగు సుభద్రతో శశిరేఖను నభిమన్యునకిచ్చి పెండ్లిసేయుదునని వాగ్దానము చేసియుంటివి. అయ్యది నీవు మఱచిపోతివి కాబోలు. సమస్తధర్మశాస్త్ర సంవేదివగు నీవిట్టి యసత్యమునకు బాల్పడవచ్చునా!

(బలరాముడు కృష్ణుడాడిన పలుకులకు కోపించి పాడినపాట)

బేహాగ్ రాగం—ఏక తాళం.

ప॥ చాలుచాలు నీమాటవరుసకనిన । పలుకులన్ని । బూటకేసి । యిటులబల్క ॥చాలు॥

అ॥ ప॥ యేలగోపాలసికివెఱ్ఱి । యింతకైన యోచింపవుగా చాలదా యుద్ధానకు పరిణయము సమ్బంధములకు మనసహాయ డని
చాలసౌఖ్యమనుచునుండె । కట్టింటు నిలబడియు నీ ॥చాలు॥

బల—మాటవరుసకన్న పలుకులకు పాటింపుము వాగ్దానమని చెప్పుచుంటివి. చాలు. చాలు. వలదు వలదు సుభద్రను దీసికొనివెళ్ళియర్జునునకు గట్టిపెట్టితివి. దానం జేసినను సుభద్ర,

యేమిసౌఖ్య పడుచున్నది. పతి యన్ననో యడవులపాలై చరింపుచున్నాఁడు. ఆమె యన్ననో కూడుగుడ్డలులేక, పుత్రిస హితయై మనయింటనున్నది. ఇంక శశిరేఖనుగూడ నభిమన్యు న కిప్పించి గొంతుగోయ నెంచితివా! చాలు చాలు. సప్తద్వీ పసముద్రముద్రితమహీచక్రంబు బాలించుదుర్యోధన చక్రవర్తి తనూజుండగు లక్ష్మణుం డేడ, కూడుగుడ్డలు లేక మనయిం టఁ బెఱుగుచున్న యభిమన్యుడేడ?

కృష్ణు—మేనల్లుని విడిచి కన్యను నెరులకిచ్చినచో నలుగురును నవ్వరా! అదియుంగాక మీరు దుర్యోధనుని సిరికాయాశింపుచుంటిరి. అగ్రజా! నాపలుకులకు మన్నింపుఁడు. ఇంక మీరాయుద్యమంబును మానుఁడు. సోదరియగు సుభద్రకు కంటినీరుదెప్పించుట మనకు భావ్యముకాదు. ఆమెసంగతిగూడ మనమాలోచింపవలయునుకదా.

బల—తమ్ముడా! పుత్రికావివాహము సేయుచున్న నాకేలోకరితో నే మిపనియున్నది? ఎవ్వరైనను సంపదజూచి పిల్లనిచ్చెదరుగాని పూటకూటికి గతిలేక నడవులంబడి చరింపుచున్న వారికిఁ బిల్ల నీయ సమ్మతింతురా. ఏమైనను సరే. ఎవ్వరికిఁ గోపమువచ్చి నను సరే. నేనుమాత్రము శశిరేఖను నభిమన్యున కీయను. అ ఖిలసంపన్నుఁడైన సుయోధనసుతుండగు లక్ష్మణునకే యిచ్చె దను. ఇంకనీవు మారుపలుకకుము.

కృష్ణు—అన్నయ్యా! కౌరవులు మహాసిరిగలవారనియా నీవు సంతస పడుచుంటివి.

మ. వనవాసంబునుసల్పి యాపయిన శుంఠ భద్దర్పమున్బూనుచున్
రణరంగంబున ధార్తరాష్ట్రులను శ స్త్రాంభోధిలోముంచి, స

జనులెల్లన్ బొగడంగ భూతలములో । సర్వంసహామండలిన్
గానంగాఁ జూచెదవీవు పాండుసుతులన్ । గోదండవిద్యానిధీ.

బల—కృష్ణా ! నీసంగతి యెవ్వరికిఁ దెలియదు. ఏనాడు కౌరవులన
నీవిష్టపడితివి.

ఉ. పాండవపక్షపాతము భ । వన్మతమట్లు వచించెఁగాక, యా
ఖండల పౌత్రుఁడీడగునె । కౌరవరాజకుమారుతోడ; యీ
పాండవృపాలనందనుల । మాత్రము సేయరొ ధార్తరాష్ట్రులిం
కుండుము మాటలాడకుము । నొప్పగలక్ష్మణు కిత్తుఁబుత్రికన్.

మాధవా ! ఇంక నీవాపశ్రంస నెత్తకుము. లక్ష్మణునకు నొసంగి శ
రేఖకుఁ దప్పక వివాహంబు గావించెదను. లగ్ననిశ్చయమైన
ఇందుకు దప్పువాడనుగాను.

కృష్ణ—అగ్రజా ! నేనెంత చెప్పినను నాపలుకులు మీరు వినకునా
రు. కానిండు మీయిచ్ఛ వచ్చి నట్లే సేయుడు. ఆ మహో
వముకూడ మీరే చూచెదరుగాక.

[సుభద్ర యేడ్చుచుఁ బ్రవేశించుచున్నది.]

[సుభద్ర ప్రవేశించి బలరామునింజూచి పాడెడిపాట.]

మోహనరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ అన్నా బలరామా ! నావిన్నపమును మన్నింపుకృపన్ ॥అన్నా

అ॥ ప॥ఇన్నాళ్ళ్ను మనశశిరేఖన్ । అభిమన్యుని కిచ్చెదననుచున్ త
... వేషించ లేదా ॥అన్నా

చిన్నపాటనుండియు మీరే । చేతులార పెంచినారే । జెన్నలరగజూ
నారే । శశిరేఖకుతగుననినారే ॥అన్నా

సుభ—(బలరామునిఁజూచి)హా ! అగ్రజా ! బలరామా ! ఎంత
ము సేయఁదలంచితివి ! శశిరేఖ యభిమన్యుని సతియన్నియే
రియుచు, నలువురితోఁ జెప్పుకొనుచు సంతసింపుచుంటినే,

న్నయ్యా! శశిరేఖను నీకుమారున కిచ్చెదనని వాగ్దానముచేసి యుంటివే. దానికి భంగముసేయుట నీకుధర్మమా. ఇంతలోనే కౌరవరాజసుతుండగు లక్ష్మణునకిచ్చి పెండ్లిసేయ నిశ్చయించి తివా! బాల్యంబునుండియు మాచేఁ బెంచఁబడిన యభిమన్యుఁడు లక్ష్మణుండంతపాటి సేయలేదా. కౌరవులవలె మాకంత భాగ్యము లేకపోయినను మేనల్లుఁడని యైనను గరుణింపరాదా. మేనరికంబన్న సంతోషమనుగుటచే నింతబడికొట్టుకొనుచుంటి. (ఏడ్చుచున్నది.)

కృష్ణు—(సుభద్రంజూచి)

శా. అమ్మా! యగ్రజుతోడ జెప్పితివి తా నాలింపఁడాయెంగదా
యిమ్మాడ్కిన్ మదియందునుంచెదకు నీ వేలాభవత్పుత్రకున్
గొమ్మల్ రాకనుయుందురే ధరణిలో నీ గోర్కెల్ దగన్ దీఱవే
పొమ్మా! చింతనుమానియుండు మిక నో నీ పూబోఁడిగో సోదరీ.

సుభ—చిన్నన్నయ్యా! అభిమన్యునకు బెండ్లిగాదని నే నేడ్చుటలేదు. ఏదోగంతకుఁదగినబొంతరాకమానదు. మేనరికమున్న ముచ్చట పడుచుంటి.

కృష్ణు—నీవు ముచ్చటపడినంతమాత్రముననే సాగునా. అంతయు మనయిష్టమేనా. సకలమును దైవాధీనమని నీకుఁ దెలియదా. ఇది యట్లుండనిరుపేదవై యున్న మాకు శశిరేఖనిచ్చుట కన్నగారికియిష్టము లేదు. చంచలంబైన మహాభాగ్యంబులతోఁ దూగుచున్న యాకౌరవుల కీయనిశ్చయించిరి.

బల—(కృష్ణునిఁజూచి) కృష్ణా! నీవు పాండవపక్షపాతివని నాకు దెలియును. ముందు నివదుదెంచి, పిదప నీమెను బురిగొల్పితివా యేమి!

కృష్ణు—ఇందాకరు పురికొల్పవలసిన దేమున్నది. నీవిట్టి యన్యాయం బున కొడిగట్టితివన్న సంగతి యీమెకు మాత్రము తెలియ దా. అయినను నాకేల. మీయిష్టము మీయిష్టము. నాదారినేబోయెదను. (కోపముతో నిష్క్రమించును)

సుభ—అన్నయ్యా! బలరామా!

సీ. నీదువియ్యమునంది ॥ మోదమందుదునంచు
నాసతో నిరతంబు ॥ నలరుచుంటి
శశిరేఖ నాపుత్రి ॥ జలజాక్షియంచును
నానందమెంతయో ॥ యందుచుంటి
తనపుత్రినీయ వా ॥ గ్దానమ్ముగావించె
నన్నయటంచును ॥ నరసియుంటి
పెండ్లియౌనంచును ॥ బిన్నపెద్దలముందు
బల్కుచుసంతోష ॥ పడుచునుంటి

తే. గీ. నక్కటా! సోదరా! నాదు ॥ యాసలెల్ల
మన్నుగల్పంగనెంచితే ॥ మనమునందు
న్యాయమే నీకునియ్యది ॥ యరసిచూడ
తగదుతగదంచుఁ జెప్పెదు ॥ తథ్యమిదియ.

సోదరా! ఇట్టి యకార్యముసేయుట నినుబోటిపురుషులకు దగదు. బాల్యంబునుండియు, శశిరేఖ నాకుఁగోడలగునని యెంతయో మురియుచుంటి. పాండవు లడవులంబడి చరింపుచున్నందుకే చింతింపుచుంటి. నాకిది యొకచింతదెచ్చిపెట్టితివా. ఇదినీకుధర్మమా! మున్ను శశిరేఖను నీసుతునకిచ్చి పరిణయము గావించెదనని వాగ్దానముచేసియుంటివే. దానికి భంగముగలిగింతువా. నావిన్నపమాలకించి నీపుత్రికను నభిమన్యునకిచ్చి యశంబునంది నాదుఃఖంబించుక యార్పుము.

బల—చెల్లెలా! సుభద్రా! నీకీచింత యేల! రాజ్యమా కౌరవులపా
లై యున్నది. వసియించుటకు గృహమూ లేదు. తినుటకా కూ
డు లేదు. పండుటకా మంచము లేదు. మీపాండవు లిట్టులుండి
రి. అభిమన్యున కేమిచూచి నాపుత్రిక నిమ్మనికోరుదువు?
[బలరాముడు సుభద్రను చిన్నబరుప సుభద్రపాడెడిపాట.]
హిం—తోడిరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ హాసోదరా నీ సోదరినిటు పరిభవోక్తులనదగునా నీసమముగను।
నేకగర్భంబున। నేజన్మించిన। దానగానా ॥ హాసోదరా॥
అ॥ ప॥ నీసుతునకు నేమిజూచి మాశశి। రేఖనిమ్మటంచు బల్కుచుం
టివంటివే॥

నీసుతమనమున మన్మథుడై విల। సిల్లుచుండెనా పిల్లవాడు వాసిగమీ
కు మేనల్లుడుదలపగ। భాగ్యమేల యింతకన్నా యన్నా
॥హాసోదరా॥

సుభ—అన్నయ్యా! నీవు సోదరుండవై యుండియు సమస్తధర్మాధ
ర్మసంవేదివై యుండియు, నన్నీరీతిని బరాభవింపవచ్చునా.
ఆపదలెప్పుడును నిల్చి కాపురము సేయునా! సమస్తమునుదై
వాధీనముకదా. అన్యాయంబునగైకొన్న యాకౌరవ రాజ్య
లక్ష్మి యంతరింపకనిలచునా. పాండవులు ధర్మపాశబద్ధులై
యుండుటచే వారికట్టి యిక్కట్లు ప్రాప్తించె. ఇది నీకుమాత్ర
ము తెలియదా. అన్నా! నీవనవలసి యనుచుంటివి. నావిన్న
పమాలించి యథార్థవాదవిగమ్ము.

బల—ఆపదలు కాపురముసేయవనియు, ముందెప్పుడో పాండవులు
సిరినందగలరనియు, కౌరవరాజ్యలక్ష్మి యంతరించుననియు ద
లంచి నాపుత్రిని నీపుత్రున కీయమందువా. చాలు చాలు
నిన్నద్దానునకిచ్చి మేముపడుచున్న సుఖముచాలదా.

[బలరాముడు సుభద్రమాటలు విననిష్టములేక పాడెడిపాట.]

కమాచిరాగం—ఏకతాళము.

ప॥ బలుమాటలు నా । మ్రోలను బలుకక । భవనమునకు యిక వెడలు ॥

అ॥ ప॥ పలుకులికేలను । సుభద్రవినునా । భావమునంగల । రూఢిగ యిదె దెల్పెదను ॥బలు॥

తలపుమా । కలనువా ర్తగా । తన్నీసుతున । కేనొసంగుట కలిమికి । బలిమికి । ఘనుడగు । లక్ష్మణున కిడు టేనిశ్చయము మమ్మాటికిన్ ॥బలు

సుభ—అయ్యో! సోదరా! నన్నింత చిన్నచూపునఁజూచుట నీకు న్యాయమా! ఇన్నిదినంబులనుండియు మీయండనుండి, యిది జరుగునని యెంచుక సంతోషముతో నుంటినే. అక్కటా! అది యంతయు వ్యర్థము చేసెదవా! అగ్రజా! నావిన్నపమాలించి శశిరేఖను కోడలుగా జేయవా!

బల—

మత్తకోకిల.

కూడుగుడ్డలు నిచ్చుచుండగ ఁ గూర్మినుండక పైపయిన్
గోడలంచు వచింపుచుంటివి ఁ కొల్లబోవునె భాగ్యముల్
చేడె యేడ గృహప్రవేశము ఁ సేయ నెంతువె కోడలన్
జాలుజాలును బల్కకింకిట ఁ సాధముగ్ వడిఁ జేరుమా.

సుభ— అన్నయ్యా! ఇవి ములుకులుగాని పలుకులుగావు.

శా. ఆవేళన్ శశిరేఖనీసుతునకే ఁ యర్పింతు నేనంచు, ని
చ్ఛావృత్తిన్ వచియించి నాకుఁగడునా ఁ శంగొల్పి; యద్దానినిన్
బోవం ద్రోయుచు శోకవారినిధిలో ఁ ద్రోయందలం తేననున్
వేవేవృత్తము నెక్కు నెక్కుమని నీ ఁ వేనిచ్చెనన్ దీయు దే.

బల—సుభద్రా! నీమాత్రమునీతులు నాకును దెలియు. అధికప్రసంగ మింకఁగట్టిపెట్టి నీదారిని నీవుపొమ్ము.

ధృవకోకిల.

పడతి! కోడలుకోడలంచును ॥ బల్కనేటికి నిట్టులన్
విడువుమీ యిక నట్టికోరిక ॥ వేవిధంబులఁజెప్పితిన్
కడుపుగూటికె లేనియప్పుడు ॥ గల్గునే మఱికోడలున్
వడిగబొమ్ము గృహంబు జేరఁగ ॥ భావమందున గుందకన్.

ఇంక పలుపలుకులేల. శశిరేఖను నభిమన్యునకీయను. లక్ష్మణునకేయిచ్చెదను. పంచమీదినంబున వివాహము నిశ్చయింపబడినది

సుభ—(తనలో) అయ్యో! ఎంతచెప్పినను నీతఁడు వినఁడయ్యె. ఏమి సేయుదును. (ప్రకాశముగా) సోదరా! చెల్లెలికి గంటనీరుదెచ్చుట శ్రేయస్కరముకాదు. ముద్దులమేనల్లుని విడిచి కన్యకను శత్రుఁకిచ్చెదవా! శశిరేఖాభిమన్యుల పరస్పరమోహానుబంధంబైన యొక్కింత విచారింపుము.

బల—నీవెన్ని చెప్పినను నేనుపిల్లనివ్వను. కౌరవులతో సమాను లీజగంబునలేరు కూటికిలేక నడవుల దిరుగుచున్న పాండవులందలంచినచోఁ బాపంబు సంభవించును. నీవు చింతించినంతమాత్రంబున నాకపజయము గలుగదు. పొమ్ము పొమ్ము.

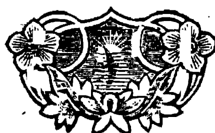
సుభ—ఎంతకూటికిలేక నీపంచఁజేరినను సోదరిననియైనను భావింపక నిట్టిమాటలాడుచుంటివి. కౌరవరాజ్యలక్ష్మిఁనిజూచి దానికాసపడి నిరంతర ధర్మవ్రతాచార పారీణులగు పాండవులనుదూఱుచుంటివా! పాండవుల కాలిగోరునకైనను కౌరవులు చాలుదురా. నీయింటికి గూటికి జేరియుండుటచేత నేగదా యింతయెల్లిదమై యన్నిమాటలు పడవలసివచ్చెను. ఇష్టమైనచో పిల్లని

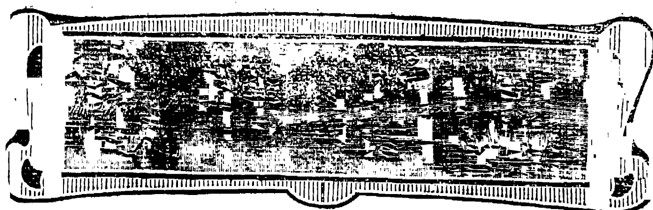
చ్చెదవు. లేనిచోఁబోనిమ్ము. నాకుమారునకు వివాహముక కయుండదు. కానిమ్ము. ఇన్నిమాటలు నీచేబడి యింకను గృహంబున నుందునని తలంచితివా. ఈక్షణంబునందే కుమారుని దోడ్కొని పాండవులకడకే బోయెదను. నీయిచ్చవచ్చిన యట్లు శశిరేఖను లక్ష్మణునకేయిచ్చి కట్టుము.

(నిష్క్రమించును.)

బల.—ఆఁడవాండ్రెంతకుఁజాలరు. (నిష్క్రమించును.)

ఇది ప్రథమాంకము

శ్రీ

శశిరేఖాపరిణయము.

ద్వితీయాంకము

[ఉద్యానవనము:— ప్రవేశము శశిరేఖ]

[శశిరేఖ ఉద్యానవనమున ప్రవేశించుచుపాడెడిపాట.]

కాఫిరాగం.—ఏకతాళం.

ప॥ అకటావిధీ। నీకిదిన్యాయమా। శ్రేయమా। నన్నిటులన్
జేయగన్॥

అ॥ ప॥ సకలమెరింగిన। జనకుడునామది। చక్కగనిను దుర్యోధ
నాత్మజుకున్ నన్నిడగన్। నెంచెనహా॥ అకట॥
సఖుడభిమన్యుడని। స్వాంతమున నెంతో। సంతోషముననుండ। యి
టులయ్యెన్ అయ్యయ్యోయెటులింకన్ యేమనెదన్॥అకట॥

శశి—(తనలో) హా! తండ్రీ! నీవునిరంతరకరుణామయుండవు. ధర్మ
ప్రతాచారపారీణుఁడవు. సుగుణమూర్తివి. అట్టినీవే ధర్మము
తప్పి ప్రవర్తింప నెంచితివా! చిన్ననాటనుండియు నభిమన్యుఁ
డు నాకుబతియగునని యెంతయో ముచ్చటపడుచుంటివికదా.
సౌభద్రాధీనంబైయున్న నాచిత్తంబన్యుల నెట్లువరించును. అ
య్యో! సంపదలకాశించి నన్నుఁ గురుకులపాంసనుండగు ల
క్ష్మణునకీయ నెంచితివా. జనకా! ఇట్టి కట్టడికార్యము సే

యుటకన్న నీముసలంబుచే నాతలద్రెళ్ళ నేయుట మంచిదికదా
అక్కటా ! నాయందెంత నిష్కరుణ వహించితివి.

ఉ. మారసమానసుందరుఁడు । మాన్యహితుండు సమస్తసద్గుణో
దారుఁడు ఫల్గుణాత్మజుఁడు । ధర్మపథైకవిహారకీర్తివి
స్తారుఁడు విక్రముండు జన । సంస్తుతుఁ డాయభిమన్యుఁ బాసి యీ
ధారుణియందు జీవములు । దాల్పఁగ శక్యమె దేహమందునన్.

తండ్రీ! బలరామా! లక్ష్మణునకీయవలదని యత్తయగు సుభద్రయుఁ బినతండ్రియగు శౌరియు నెంతబ్రతిమాలినను వినవైతివికదా. హా! నీది యెంతకఠినహృదయము. విధాత యయ్యది పాషాణంబుతో నిర్మించియుండఁగఁ బోలు. (అభిమన్యు నుద్దేశించి)

సీ. అభిమన్యుఁడే నాకు । నాత్మేశుఁడంచును
మోదమ్ముతోడ ను । ప్పొంగుచుంటి
నినుఁ బాసికుణమైన । నిలువక నీతోడ
ననిశంబు మెలఁగుచు । నలరుచుంటి
గల్గిన నినుఁ బాయ । క; ధరణియందున
జెలఁగుదా నటంచుఁ । దలఁచియుంటి
నీవైభవంబుచూ । భాగ్యమందున నెంచి
పరమహర్షంబుతో । వరలుచుంటి.
తే. గీ. నక్కటా! యాసలెల్లని । రాసజేసి
కౌరవేశ్వరసుతుఁడు ల । క్ష్మణునకీయ
నన్ను; దలపోసియుండెను । నాదుతండ్రి
రాజ! బ్రోవవే! వే సుభ । ద్రాకుమార.

హా! నన్నెవరి జేరుదు! నాకడ్డుపడువారెవ్వరు! హా! మనోహరా! అభిమన్యా! నిన్ను విడనాడి, యాలక్ష్మణుని గట్టుకొని బ్రతుకవల

నదేనా. అయ్యో ! నాకర్మము కాలిపోవ. ఆకురుకులపాంస నుండా నాకు భర్తయగుట! ఆసుభద్రా సుతునిపైఁ జిక్కియున్న నాచిత్తంబారులపై కేగునా! (విచారించుచుగూర్చుండును)

[అంతభారతియును చెలికత్తె ప్రవేశించుచున్నది.]

భార—(తనలో) శశిరేఖ యెన్నఁడును నాతోఁ జెప్పకుండ వనవిహారంబునకు నొంటరిగ వచ్చియెఱుంగదే. నేడేమి కారణమో గాని నాతో చెప్పకుండనే వచ్చినది. ఈవనంబునం దేమూల నున్నదో. (నలుదిక్కులు పరికించి) అదిగో ! అమాలతీలతా కుంజంబు చాటున గూర్చున్నది. ఈమెముఖంబు మిగుల విచారభావంబును సూచింపుచున్నది. ఇందులకేమి కారణమై యుండునో కదా (ఆలోచించి) ఏమికారణమున్నది. అభిమన్యుని పైగలప్రేమానుబంధంబు పీడలేకపోవుటయే కారణము. అన్నా ! ఆబలరాముఁడెంతకార్యము సేయనెంచెను. సంపదకాశించి చిన్నతనంబునుండియు దనయింటఁ బెఱిఁగిన యభిమన్యునివీడి దుర్యోధన సుతుండగు లక్ష్మణునకీయనెంచెను. శశిరేఖాభిమన్యుల పరస్పర మోహానురాగంబైనను వీక్షించలేదే. (ఆలోచించి) దైవసంఘటనమున్నచో నిప్పుడు మాత్రమేమి మించినదేమున్నది. శశిరేఖం జేరి పలుకరించెదఁగాక. (శశిరేఖను సమీపించి) చెలీ ! శశిరేఖా ! ఎన్నఁడును నాతోఁ జెప్పకుండ వనంబున కొంటరిగ వచ్చినదానవుకావు. నేడేకారణముచేతనోగాని యిట్లువచ్చితివి.

శశి—సఖీ ! కారణమేమున్నది ? ఇంటికడనేమియు దోచక యుండుటంజేసి యిట్లువచ్చితి.

భార—అదియా కారణము. అంతియేగాని యభిమన్యుడీ వనంబున కరుదెంచెనేమోయని తలంచి యుతనిం జూడరాలేదుకదా.

శశి—చెలీ! ఆనామము నాకు జ్ఞప్తికిఁదెచ్చి మరింత సంతాపము కలుగఁజేసెద వేల ?

భార—అట్లంటి వేమి ? ఆతని పేరు విన్న నీకు సంతోష మేకదా.

శశి—(నిట్టూర్పు పుచ్చుచున్నది.)

భార—సఖీ! శశిరేఖా! అనేక వృక్షసముదాయ సంయుతంబై భాసురకాసారయుతంబై యొప్పు నీవనంబున నొక్కింత కాలము విశ్రమింతము రమ్ము.

[వనవిహారము సలుప చెలులు బిలువ శశిరేఖ పాడెడి పాట.]

బేహాగ్ రాగం—రూపక తాళం.

ప॥ చెలులారనన్నేల శ్రమబెట్టనెంతురు। చిత్తమదేలనో తత్తరిల్లుచుండెఁ॥

అ॥ ప॥ మలయమారుతమును। నలుదెసల్ వెదజల్లు। మంచితరుణమయ్యె। మదిపోదదేలనో॥ చెలులా॥

కలతజెందెనేడు। కలికిరో భారతి। గాననన్ను నీవు బాధింపవలదమ్మా చెలులా॥

శశి—భారతీ! నన్ను శ్రమబెట్టకుము. నామనం బేలకోగాని నేఁడీ వనవిహారంబు పైపాఱకున్నది.

భార—నీమాటలకేమి యిటురమ్ము. (చేయిఁబట్టుకొని)

త్రిభంగివృత్తము.

కలికిరో శుకముల ౯ కలవరముల పిక ౯ ముల మృదు భాషణగంబే ముదమంబే వేడ్కఁ తోవింజే

చెలియరో కనుఁగొను ౯ సలలిత గతినదె ౯ సకలతరుల్ చిగురించెఁ తమిబెంచెఁ గోరికనించెఁ

పొలతుక పలువిధ ౯ ఫల సముదయములు౯ మదికినిమోదముగూర్చుఁ చెలిచూడఁ యాకలిదీర

శశి—అబ్బా! నన్నెందుల కాయాసపెట్టెదవు? నేను రాజలను.
భార—నీవెప్పుడును నట్లేయందువు.

మత్తకోకిల.

కొమ్మరో కనుఁగొమ్మదే ఘన ॥ కోకిలారవముం గనం
రమ్ము వేగము పోదమల్లు కు ॥ రంగనేత్రిముదంబునం
శశి—కొమ్మరో వినఁజాలనే ఘన ॥ కోకిలారవమిప్పుడుం
సమ్ముదంబును బాపినామది ॥ ఝల్లుఝల్లన జేయదే.
భార—కోకిలారవంబు విన్నంతమాత్రంబుననే హృదయము ఝల్లుమనునా! అవునవును. అభిమన్యాయత్తమైన నీచిత్తంబున కట్లేయుండును.
శశి—చెలీ! నీవేళాకోళంబులకేమి. అబ్బా! నేడేమియోగాని, నామనంబంతయుఁ గలతజెందియున్నది.
భార—నీహృత్పికంబును దొంగిలించిన యభిమన్యుని జూడకపోవుటయే యందుకుఁగారణము.
శశి—ఉష్. అబ్బా! ఎంతచెప్పినను నామాటమానవుకదా.
భార—నీకు మనసోత్సాహంబుఁ గలిగించుటకే యట్లనుచుంటికదా.
శశి—అయ్యో! నాచిత్తంబునకుత్సాహంబుగూడనా.
భార—సఖి! అట్లు పలికెదవేమి?
శశి—

మ. సరసీజాక్షిరో యేమిచెప్పుదుమహా ॥ సౌభాగ్యముం జూచి, నిష్కారుణంబూనుచునాదుతండ్రి యకటా ॥ సౌభద్రునిం వీడి, యకుమారునాథాత్మజు గట్టఁగాఁదలఁచె నా ॥ కుం బ్రాత యిట్లొప్పనే తరుణీమున్నితి నేమనంగలను సం ॥ తాపాబ్ధిఁ గోనిప్పుడుం.
భార—అయ్యో! చెలీ! విచారింపకుము.

[అభిమన్యుఁడు—ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

[అభిమన్యుఁడు ఉద్యానవనము ప్రవేశించి పాడెడిపాట.]

కేదారగౌళ రాగం—ఏకతాళం.

ప॥ కారణమేమో । నా ప్రాణసఖి । శశిరేఖ । గృహమును గెందుర్ । గన రాదయ్యెన్ । యెందెందుర్ ! గనరాదయ్యెన్ । యెందే గనో దైవమా॥ కారణ॥

అ॥ ప॥ ఆరమణీమణిన్ గనులారన్ గనినంతవరకున్ । అయ్యో నావ దినిల్వదు ఆగసిమూ చెద యీసుతువని యంత్రైన గ్గనపడకుం డు నెవనవిహారము సల్పుటనతిహితముగదా॥ కారణ॥

అభి—(తనలో) నేడేమికారణమో కాని శశిరేఖాకాంత గృహంబు న గానిపించలేదు. అందుచే నాహృదయంబించుక కలంతజెం దియుండె. యామెను సత్వరంబుగఁ జూడదలంచి, యుద్యానంబు న కేతెంచితికదా ! ఆమెయు దనచెలి మికత్తెతో నుద్యానంబు న నుండుననియే నానమ్మకము. (నలుదిక్కులం బరికించి) అ గో ! మన్మనోహారియగుశశిరేఖ.

తే॥ గీ॥ చేరి భాషింపుచున్నది ? చెలియతోడ
చారుశారదపూర్ణిమా ? చంద్రవదన

(పరికించి) కాని,

వాడియుండె నెలతమోము ? వేడియుండ
యంత వైచిననేతామ ? రాకుపగిది॥

నేడేమియో గాని యీమె దీనవదనయైనట్లు గానుపింపు చున్నది. కారణమేమియో తెలియరాదు. చెలికత్తెతో నేమియో సంభాషించుచున్నది. కనఁబడకుండ నా సంభాషణ మాలింతు

శశి—చెలీ! భారతీ!

మ॥ సరసాలోకన హాసభాసుర విలా ౹ సస్ఫూర్తిఁ దీపించు సుం
దరమామోమును గల్గినామదికి మో ౹ దం బెప్పు డుంగూర్చునా
వర సౌభద్రుని బాసియుండినయెడన్ ౹ బ్రాణంబులున్నిల్చునే
తరుణీ! యేమియొనర్చుదానఁ జెపుమీ ౹ దాక్షిణ్యభావంబునన్.

అభి—(తనలో) ఆహా! శశిరేఖకు నాయందుగల ప్రేమానురాగంబులు వర్ణనాతీతంబు కదా. ఈచెలితో నన్ను గూర్చియే భాషించుచున్నది. ఈసఖి యేకారణంబుచేతనోగాని "సౌభద్రుని బాయఁగల్గినయెడల ప్రాణంబులెట్లు నిలచు"నని వాక్రుచ్చుచున్నది. ఆహా! ఇట్లు వచించుటకుఁ గారణమేమైయుండునోక దా. ఇంతమాత్రంబున కేమి కారణముండును. నాయందుగల యనురాగంబుచే నిట్లనియుండును. (ఇంచుక యూరకుండి శశిరేఖనుద్దేశించి) ఓబలరామతనూజా! శశిరేఖా!

ఉ. వారధులింకనిమ్ము బడ ౹ బానలమాఱఁగనిమ్ము తారలున్
ధారుణిఁ వ్రాలనిమ్ము హిమ ౹ భాను, ప్రభాకరు లిర్వురున్ గతుల్
మారగనిమ్ము; నమ్ము మను ౹ మానసములేకను చెప్పుచుంటి నో
సారసనేత్ర నిన్నువిడఁ ౹ జాలను ప్రాణములుండు నంతకున్.

భార—రమణీమణీ! శశిరేఖా! నీమనంబున నాయభిమన్యునేస్మరింపుము నీరీతినీచిత్తంబునకు సంతాపంబు గొల్పుట పాడిగాదు.

శశి—అయ్యో! భారతీ!

తే॥ గీ॥ నామనంబున నొప్పెడి ౹ నవ్యధనము
దొంగిలించిన యాగజ ౹ దొంగయతఁడు
మాన్యగుణతేజుఁడా యభి ౹ మన్యునెట్లు
స్మరణసేయకుందును మాన ౹ సంబునందు.

తరంగిణి! స్మరుఁ హసించురూపు ♦ జాలకల్గువానినిఁ
సరోజపత్రినేత్రు ♦ సద్గుణప్రిపూర్ణునిఁ
గిరీటిపుత్రుఁజారు ♦ కీర్తిశాలిధీరునిఁ
స్మరింపకుండ మాన ♦ సంబునిల్పునేసఖీ.

ఆయనంగ సుందరాంగుని రూపంబెప్పుడుచూచినను నాకను
లకుగట్టినట్లే యుండునుకదా.

భార—రమణీ!ఆయభిమన్యునిపై మోహముపీడవుకదా!

శశి—అయ్యో! చెలీ! ఆదివ్యమంగళవిగ్రహునిపై మోహంబెట్లువిడ
వాడగలుగుదును? ఆతండే నాపతియని నిండుకోరికతో ము
దమందుచుంటినే. అక్కటా! ఇంతలో నిట్లయ్యెనా! ఆహా.
ఏమిచేయుదును.

అభి— (తనలో) ఏమిదీ! చెలివాక్యంబులు నేడు మఱియొక తీరుగను
న్నవే. బలరాముం డిక్కన్నియను నాకుగాక యొరులకిచ్చెదన
నిచెప్పెనా యేమి! నామనంబున నేమియుఁదోచకున్నది, (ఇం
చుకయూరకుండి) ఏమికారణముచేతనోకాని నాయెడమ కన్ను
దరుచున్నది.

శశి—అబ్బా! చెలీ! ఈమందమారుతము నాకు వేడిమెండవలెఁదోచ
చున్నది. చిలుకపలుకులు నాచెవులకు ములుకులగుచున్నవి
కదా! అయ్యో! ఈతాపంబెట్లుభరింతును.

భార—దీని కంతకును నీమనోహరుండగు నభిమన్యుఁడేకదా కార
ణము.

శశి—హా! యభిమన్యూ! సుభద్రాకుమారా! నిన్నొకనిమిషం బెడ
బాసినచో నొక యుగంబుగ నుండునుకదా. ఒకసారి నీముఖ
కమల సందర్శనమాచరింపనిమ్ము. హా! ప్రాణేశ్వరా!అన్నా!
ఇంకెక్కడప్రాణేశ్వరుఁడు.

సీ. నాతల్లిముదమూర । గాతండ్రితోఁజెప్ప
దాయెఁగా దాయగా । దలఁచెఁగాని
జనకుండుకూతురం । చును నెంచఁడాయెగా
నంచితంబగు సిరి । కాసజెంది
పినతండ్రి కృష్ణుండు । వేడఁగా విననాయె
గా తండ్రియింతైనఁ । గరుణఁబూని
చెల్లెలంచునునైన । చిత్తంబునసుభద్ర
మన్నింప డాయెగా । మహితప్రేమ

తే. గీ. అక్కటా సుభద్రాత్మజా! । యవనియందు
నిన్నె వాంఛించియుండిన । నేను; కౌర
వేంద్రనందను నెటువరి । యించుదాన
నెంత నిర్భాగ్యురాలనో । యెంచిచూడ.

అభి—(తనలో) ఇప్పటికి నిజము తెలిసినది. బలరాముండిక్కన్నియను దుర్యోధనసుతుండగు లక్ష్మణున కీయ నెంచెను కాఁబోలు. (బలరాముని యుద్దేశించి) హా! బలరామా!

తే. గీ. ఆడితప్పనివాఁడవ । టంచునిన్ను
జనములెంచుకొనుచు నుంద్రు । స్వాంతములను
కట్టు; మున్నిచ్చినట్టివా । గ్దానమంత
నుఱచియీరీతి జేయుదే । మహీతలమున.

శశి.—హా! యభిమన్యూ! ఒక్కసారి నీసుందరవదనారవిందంబుఁ జూపుము. (అని మూర్ఛిల్లును)

అభి—ఈమె నాకై గడుపరితపించుచున్నది. కావున నొకసారి యీమెతో భాషించెదఁగాక. (త్రొందరగా శశిరేఖను సమీపించి) చెలీ! శశిరేఖా! ఇదే వచ్చితిని. నన్నువీక్షింపుము. (భారతిం జూచి) భారతీ! శశిరేఖ యింతపరితాపమందుటకుఁ గారణం

బేమి. ఈమెయింతకుమున్నే "సుయోధనసుతుని వరించుదానా నా" యని యొకవిరుద్ధపు వాక్యంబుబలికినది. అందలి నిజం బేమి. ఆవాక్యము వినినప్పటినుండియు నామనంబు డోలాయమానమైయున్నది. సత్వరమ్ముగఁ జెప్పుము.

భార—అయ్యో! చెప్పుటకేమున్నది. సుయోధనునిచే బంపబడిన భూసురుండు మీమామయగు బలరామునికడకు వచ్చి, శశిరేఖను లక్ష్మణునకిమ్మని యడుగగా, నతండందులకు సమ్మతించి శుభముహూర్తముగూడ నిశ్చయింపజేసెను. వివాహమింక మూడుదినంబులున్నది. మీ యమ్మగారెంత వేడుకొన్నను, మీ చినమామయగు కృష్ణుండెంత చెప్పినను బలభద్రుండు వినకున్నాడు. ఇదియే శశిరేఖకు సంతాపకారణము.

అభి—హా! ఎంతలో నెంతపుట్టెను!

మ. జననంబాదిగ నెన్నడుం ధరణిపై సఖ్యంబునుం బ్రీడకం
వనితారత్నము నాదుభార్యయనుచుం బాంఛించియున్నాఁడ; హా
ఘనకారుణ్యము లేకసీరియిటులం గావింపగానెంచెఁగా
వనజాతాసను వ్రాతకేమనుదు నిర్భాగ్యుండ; నోసుందరీ.

అయ్యో! నాయాశావృక్షంబు నేడో రేపటనో ఫలించునని ముదంబందుచుంటినిగాని యిట్లగునని యెన్నఁడును కలనైనం దలంపనైతినే. హా! రమణీశిరోమణీ! బాల్యంబాదిగ నొక్కకంచంబునందే గుడుచుచు, నొకశయ్యయందే పండుచు, నెన్నఁడును నెడబాయక నుండినమన ప్రేమను నేనెట్లు మఱువఁగలను. హా! శశిరేఖా! నాయాశలన్నియు నిరాశలయ్యెనుకదా!

శశి—(మూర్ఛనుండి లేచి)

[ఉద్యానవనంబున శశిరేఖాభిమన్యులు గలిసికొని
పాడెడిడైలాగ్పాట.]

ముఖారిరాగం—ఆదితాళం.

శశి —ప॥ మారసుందరాంగ నిన్ను మరచిపోమ్ము నెమ్మదిన్ యో
ర్వలేక । విరించిమన । మైత్రిలతనుదెగ్గెంచెపో ॥మార॥

అభి—ఓరమణీయమణిమణీ । ఓసర్వసుగుణఖనీ ధారుణియందు సర్వ
మునీవె । దలప । నిన్నెట్లు । మరతు ॥పా॥

శశి—క్రూరులు మరివైరులు మనకెంచిచూడగా కురుకులజులుపో
వారికిన్ బెండ్లిసేయునంట.

అభి—యేరీతిసల్పునో జూచెదకంట.

శశిరేఖాభిమన్యులు—ఓరమేశానుప్రకాశ దోషవినాశ శ్రీనివాసా
శే, ష, శా, యీ, భారముసీదేమమ్ములన్
జత । బరపికృపను। బ్రోవగా॥

సీ. ఎచటికైననుబోవ । నెపుడువచ్చునోయని
యెవ్వారికైయెప్పు । డెదురుజూతు
ఎవ్వానిరూపంబు । వీక్షింపకుండిన
ఘడియయొకయుగంబు । గాగనోచు
ఎవ్వానిముఖబింబ । మిందుబింబోపమా
నంబంచునెంతు మ । నంబునందు
ఎవ్వాడుభర్తయై । యెగడునంచునుమది
ఘనమైనయాశతో । గ్రాలుచుంటి

తే. గీ. అట్టినిన్ను సక్కటకటా । యాత్మయందు
మఱువశక్యంబె నాకును । మహితచరిత
ఎంతపాపిష్టినోకదా । యెంచిచూడ
దైవవిధి కేమనుదు సుభ । ద్రాకుమార

భార—రమణీ శశిరేఖా !

తే. గీ. దైవయోగంబు నెవ్వారు ♦ దాటగలరు
చింతఁబొందంగఁబోకుమీ ♦ స్వాంతమందు
దైవఘటనమేయున్నచో ♦ దప్పకుండ
నితఁడె నీకునుబతియగు ♦ నెగడరాదె.

అభి—

సీ. నాప్రాణపదమైన ♦ నారీమణిని నిన్ను
విడనాడశక్యమే ♦ వెలది మిన్న
నప్పాటలకునైన ♦ నెవ్వనాడెఱుగని
నిన్నెట్లు బాయుదు ♦ నీరజాక్షి
నాకు సతియటంచు ♦ బ్రాకటంబుగ నెంచు
నిన్నెట్లు వీడుదు ♦ నీరజాక్షి
బలునప్పులకు వెన్నె ♦ లలుగాయు నిన్నెట్లు
మఱువగా జెల్లును ♦ మహితచరిత

తే. గీ. అక్కటా ! యాశలెల్లను ♦ నవనిగలసె
యంతరించెను నానిందు ♦ సంతసంబు
యింతిరో మదియందునఁ ♦ జింత యేల
ధాతవ్రాతను నెవ్వారు ♦ దాటఁగలరు.

శశి—హా ! మనోహరా ! నిన్నుఁ బాసి నేనెట్లుండగలను ! చిన్ననాట నుండియు, నీపైఁ జిక్కియున్న నామనంబిప్పు డోరునివరించు నా ! అక్కటా ! నాతండ్రి నాయెడల నెంతనిర్దయవహించెను.

మత్తకోకిలవృత్తము.

అభి—కాంతరోయిటు జింతనొందిన ♦ గానుపించునె లాభమున్
స్వాంతమందున ధైర్యమూనుము ♦ చానరోననుమర్వమీ

శశి—కాంతుఁడా నినుబాసి నేనెటు ׀ గావ గల్గుదుజీవముల్
స్వాంతమందున ధైర్యమెట్టులు ׀ జాలె జేఁ వగమానఁగన్.
అభి—కాంతుడంచును బిల్వబోకుము ׀ కామినీయిఁక నన్నునన్
గాంతుఁడా దలపోసిచూడగ ׀ గాక వేశ్వరు పుత్రుఁడున్
శశి—ఇంతమాటనుబల్క నీమది ׀ యెట్లుసమ్మతి నొందెనో
వింతదోచెను; వైరి యాతఁడు ׀ వెల్గ నేపతి యాచునన్॥
అభి—తరళవృత్తము:—

గళమునందున తాలిబొట్టును ׀ గట్టునాతఁడె భర్తగా
శశి—పలుక నేటికి నీవిధంబున ׀ పాపులక్ష్మణుగోరు దే
అభి—లలనరోయిటు చింత నొంద దఁ ׀ లంపగాముది జెల్లునే
శశి—పలువిధంబుల నిన్ను నెంచుచుఁ ׀ బ్రాణముల్ త్యజయించెదన్
అభి—కలికిసాహస మేల యిట్టులు ׀ గావదేహాది యిత్వరన్
పలువిధంబులు జూడగామన ׀ వాంఛలే సమకూరెడిన్
జెలగ దేవర ధర్మచిత్తుఁలు ׀ శ్రీశుసత్కృప నందుదున్
విడచి చింతను ధైర్యమూనుచు ׀ వేగ్యహాంబున కేగుమా॥
శశి—హా! మనోహరా ! నిన్నెడబాసి యెట్లుందును !
అభి—రమణీ ! చింతింపకుము. దైవమనుకూలుఁడయ్యె నేని మా కోరి కలు ఫలించితీరును. హా! శశిరేఖా ! నీతండ్రి నిన్ను నాకొసంగి పరిణయము సేయఁ నెనుగా ! ఆహా ! అందులకు గతిచేమొకదా!
శశి—కూడుగుడ్డలులేక మనపంచకు జేరినయాతనికెట్లు పిల్లనిత్తున నలికెనఁట.
అభి—ఛీ ! అతఁడారీతిఁ బల్కినను నింకను మాయమ్మపేరియుంట డెనుగా. ఇంకనిచ్చట నుండరాదు, మాయమ్మను దోడ్కొ నెచ్చటికైన నేగెద.

కవిరాజరంజని

మనోహారీ ! మనోహారీ ! । మనోహారియిదే
చనంగనుంటి నిన్నుశ్రీ । శ్వరుండె బ్రోచుతన్
మనంబునన్ ఘనంబుగన్ । బడంతిరోయికన్
ననున్ గుఱించి తాపమున్ । వగన్ విడందగున్.

సుగంధి.

బాలనీవు శ్రీరమేశు । భక్తి మీఱగొల్చుచున్
గాలమెల్ల వెళ్ళదీయఁ । గాదగున్ గదా భువిన్
జాలినొంద బాడిగాదు । సంతసంబు మీఱఁగా
నేలుగాక నిర్వ్వరన్ ర । మేశుడెంతయోకృపన్.

(నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

శశి—చెలీ ! భారతీ ! అభిమన్యుఁడింకఁ దల్లినిదోడ్కొని యెచ్చటికైనను బోవునుకాబోలు. అయ్యో ! నాకేమియుం దోచకున్నది. ఏమి తెఱవ?

భార—సఖీ ! చింతింపక గృహంబునకుబోయి యేమిజరుగునో చూతము రమ్ము మనమువచ్చి కడుతడవైనది.

(ఇరువురును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

రంగము.

[మందిరములో సుభద్ర ప్రవేశించుచున్నది]

[బలరామునికఠిన స్వభావమునుదలచి సుభద్ర పాడెడిపాట.]

హిం—తోడిరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ కటకటా । యెంతకఠినుడయ్యో బలరాముడు । కనికరమింతైన లేక
కలత జేర్చె నామదికీ ॥కటకటా॥

అ॥ ప॥ పటుతరగు । మైత్రిలతనుద్రెంచి పాదుధనము గాస । పడి
చేడియశశిరేఖన్ । పరులకిచ్చుచుండెగా ॥ప॥
కటితవాగ్దానము నాకొసగి యసత్యమాడెగా ॥కటకటా॥

సుభ—(విచారముతో) ఆహా! నేనెంత వేడికొన్నను నాసోదరుండగు బలరాముడు నాప్రార్థన కంగీకరింప లేదుకదా! ఇయ్యదివిన్నచో నభిమన్యుం డెంతగాఁ జింతించునో? అగ్రజుండన్న మాట్లాభాషణంబులను కుమారుండాలించినచో నెంతయాగ్రహము చెందునో? అయ్యో! ఏమిచేయుటకును దోచకున్నది.

[అభిమన్యుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

అభి—(స్వగతము) బలరాముండిట్లు సేయనెంచెనని శశిరేఖచే విన్నదాదిగ నామనంబంతయు డోలాయమానంబై యున్నది. ఇంక నేను మాయమ్మతో భాషించి ముందుకర్తవ్యంబునకుఁ గడంగవలయును. (ఎదుటనున్న తల్లిఁజూచి) ఇదిగో నాతల్లియిచ్చటనే యున్నది. (పరికించి)

మ. జననీ వక్త్రము నేడ దేమికతమో ♦ సంతోషమేలేక, నా
ఘనగర్భాంతర చంద్రబింబముగతిన్ ♦ గన్పట్టె; గన్నీరులున్
జనుచుండెన్ గద కాల్వలైబఱగగా ♦ స్వాంతంబునందిట్టులన్
జనునే చింతిల; గారణంబరయుచున్ ♦ ధైర్యంబునుం జెప్పెదన్.

ఈమెచింతకుఁ గారణం బరయవలసినదే మున్నది? శశిరేఖతనకుఁగోడలు కాలేదనియేకదా చింత. (తల్లిం జేరి ప్రకాశముగా) తల్లీ నమస్కారములు.

సుభ—నాయనా! కుమారా! వచ్చితివా! అయ్యో! మనయాసలయు నిరాసలయ్యెనుకదా.

అభి—అమ్మా! నీచింతకు గారణంబు నేనరసితిని. ఇంతమాత్రంబున కీవ్రుచింతింప నేల!

తే. గీ॥ హాలధరుని పుత్రియే నాకు ॥ నతివయందు
వ్రాసెనా నాముఖంబున ॥ బద్మభవుఁడు
దానిమించిన కాంతలు ॥ ధరణిలేరె
కోడలేరాక యుండునా ॥ కొడుకుకింక.

సుభ—నాయనా! శశిరేఖ నాకుఁగోడలు కాలేదని నేనుచింతించుటలేదు. ఆబలరాముండాడిన దుర్భాషణంబులు నాకు హృదయశల్యంబులై నగులుటం జేసి యిట్టిచింతనొందుచుంటి.

అభి—ఏమీ! బలరాముండాడినఁ దుర్భాషణంబులకా నీవిట్లు ఖేదపడుచుంటివి. ఆతండేమనెను?

సుభ—పిల్లనియకుండిన నుండుగాక! ఆతనిపుత్రికావివాహవిషయమై యెవ్వరభ్యంతరము పెట్టెదరు! కానికూడుగుడ్డలు లేక, తనకొంపకుఁ జేరియుంటిమని పలుకుచు, నన్నును, నీతండ్రిలను ననేక దుర్భాషణ బు లాడినాఁడు.

అభి—(కోపముతో) కన్నియ నీయకపోయిన బోవుగాక.

తే. గీ. ధర్మమార్గమ్మునుసరించి ॥ ధరణిపైన
వరలునాదగు తండ్రులఁ ॥ బాండవులను
దూరనేటికి నాతఁడు ॥ దుష్టుడగుచు
నింకసైరింతునేవాని ॥ బింకమార్తు.

తే. గీ. గాఢవేయుల దూషించు ॥ పాపరతుని
బలుని బలియిచ్చువాఁడనీ ॥ యిలకునిపుడె
వేగనాజ్ఞనొసంగి దీ ॥ వించిపంపు
సందియంబునుబొందక ॥ డెందమందు.

పౌరా ! తొలుదొల్త దనకన్నియను నాకిచ్చెదనని వాగ్దానంబొసంగి, సంపదగలిగియుండెను కదాయని తలంచి, సుయోధనాత్మజుం డగు లక్ష్మణునకీయ నెంచెను. (బలరాముని నుద్దేశించి) ఓరీ బలరామా! నీకు రెండు నాలుక లున్న వికదరా! (సుభద్రనుచూచి) అమ్మా ! పలుమాటలేల !

చం. పురహరుగెల్చి పాశుపత ఘోరశరంబును బొందినట్టి యా నరునిసుతుండనై యిటు ఘనంబుగదిట్టిన; రేవతీధవుః గరము క్షమింపఁజాలుదునె గావఁజాలను నింక నాకు స త్వరముగ నానతీయుము ముదంబున వానివధ్యాచెదఁ వెసన్.

సుభ—నాయనా ! శాంతింపుము. నీవంతటి పరాక్రమవంతుఁడ వె యగుదువుగాని, నీకట్టి చేత యిప్పుడు తగదు.

అభి— అమ్మా! నీమాట నాకచ్చెరువు బుట్టించుచున్నది. ఏమీ! నేను కయ్యము చేయఁదగనా?

సుభ—నాయనా ! నేనన్నది యందులకుగాదు,

అభి—కాకున్నచో సందియం బేల ? తనకుమారునకుఁ బెండ్లి జేసికొన నెంచిన, యాకౌరవేంద్రుని బలరాముని, యాదవకౌరవ బల సమేతంబుగా దునుమాడి శశిరేఖాకన్యను బలిమిందోడ్కొని వచ్చెద. అనుజ్ఞనిమ్ము.

సుభ—నాయనా ! కోపింపకుము. సుభద్రయే తనకుమారునిచే ట్టికార్యము చేయించెననిలోకనిందకుఁ బాలుగానలసివచ్చు:

అభి—నీవెప్పుడును నిట్లేచెప్పుచుందువు ఇన్నిదుర్భాషణంబులు కిన,యీబలరాముని యింటనేయుంకను నుండనెంచితివా !

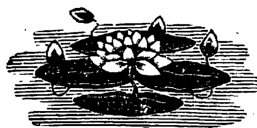
నిన్ను నీవిచ్చవచ్చిన యట్లుంచెదము. నేనుమాత్ర మిచ్చట
నుండను. నాతండ్రిలా జేరెదగాక.

సుభ — ఇప్పటినుండుట నాకుమాత్ర మిష్టమనుకొంటివా! నీవేగు
చుండఁగా నిచ్చట నేనుందునా. నేనును నీవెంటనేవచ్చెద. న
న్నుఁగూడ గొని నీతండ్రికడకరుగుము.

అభి — అట్లయినచో మ మీక్షణంబునందే వీరిగృహంబునువిడిచి పో
వలయును. రమ్ము.

(ఇద్దరును నిష్క్రమించుచున్నారు)

ఇది ద్వితీయాంకము.

శ్రీ

శశిరేఖాపరిణయము.

తృతీయాంకము.

[అరణ్యము.—సుభద్రయు, నభిమన్యుండును ప్రవేశము.]

సుభ—నాయనా! ఎట్టిఘోరారణ్యంబునకు వచ్చితిమిరా! భానుం
డు జొరలేనిదావనంగా నిదియేకదా!

అభి—తే. గీ. మనకు నపకారమునుసేయ మదితలంచి
నట్టిబలరాము గృహమందు నలుకకంటె
నిట్టికాననమున వసి యింపుమండ
మంచిదాచును మనకును బరగుగాదె.

సుభ—కుమారా! నీవుచెప్పినమాట నిశ్చయమే. అబ్బా! ద్వారకాప
ట్టణంబున కింకెంతదూరంబు నున్నదోకదా. ఎంతనడచినను
తెలియకున్నది. భీకరక్రూర మృగారవంబుల కొండలు కంపమె
త్తుచున్నది.

[అరణ్యంబునంగల ఘోరమృగములకు సుభద్ర భయపడ
కుమారుండగు అభిమన్యుడు చెప్పినపాట.]

కమాంచిరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ జననీవినుకుమారా। జగతీ। శ్వరుడే। మనకిక। దిక్కు॥ జననీ॥

అ॥ ప॥ వనమునజరించు క్రూరమృగంబుల। కై నూనావలతయుభీతి
జెందకవే॥

మనమునకడు ధైర్యమూనుచుఁ । నుండదగును భీతి జెందకఁ ।
మనమునకడు ధైర్యమూనుచుఁ॥ జననీ॥
గనుమిదే । యీశరంబుఁ । గలుగ మనకికఁ । భయమ దేల నే।
తునుకలుగాఁగను । దునిమెద నెట్టికౄర మృగంబుల నైననుకుఁణ
ము న॥ జన॥

అభి—అమ్మా! కౄరమృగంబులకు నీవావంతయు భీతినందవలదు
ఇదిగో! బాణము నాయొద్దనున్నది. నీవుమాత్రము నెమ్మది
నడువుము.

సుభ—అబ్బా! ఇదియంతయు ముండ్లమార్గముకదా. నడచుట కెం
తయో కష్టముగనున్నది.

అభి—అమ్మా! నిన్నుఁజూచిన నాకెంతయుఁ జాలియగుచున్నది.

తే. గీ. చెమ్మటలుగ్రమ్మె నీశరీ రమ్మునందు
వాడియుండె జందురునిమించి వరలుమోము
యెఱ్ఱవారెను చరణంబు లెంతయేని
కటకటా! చూచి యోర్వంగ గలనె చెపుమ.

జననీ! నీకు నిద్రవచ్చుచున్నట్లున్నది. కావున యీవృక్షముక్రింద
నొక్కింతకాలము శయనింపుము. నీకేమియు భయంబు లేదు.

సుభ—(వృక్షముక్రింద శయనించును.)

అభి—(తనలో) ఆహా! ఆయవినీతుండగు బలరాముని కారణంబున
మాకెట్టిగతి సంభవించినది. ఓరీ! బలరామా! చిన్న నాట
నుండియు శశిరేఖను నాకొసంగి పరిణయము చేయుదునని ప
లికి, యిప్పుడకన్నియను లక్ష్మణునకిచ్చుచు మాకిట్టిబన్నం
బులఁ గూర్చితివా! మాయమ్మ వలదనివారించుటంజేసి, బ
తికిపోయితివిగాని లేకయుండినచో నీయంతం బింతకుమున్నే

చూచియుందునుకదా! (ఇంచుక యూరకుండి శశిరేఖను ద్దే
శించి) హా! రమణీమణీ! శశిరేఖా!

తే. గీ. నాకుసతివౌదువనుచు మ । నంబునందు
సంతసంబునునంది యా । సగొని యుంటి
నక్కటా నాదుయాశ సి । రాసయయ్యె
గడుసురాత్ముఁడౌ సీతండ్రి । కారణమున.

మ. జననంబాదిగ నీదుసఖ్యమెపుడున్ । చానా విడన్ లేదు నీ
జనకుండట్లొనరింప; ఘోరవనవా । సం బిట్లుసల్పంగ, వే
జనుదేరన్ బనియయ్యె నేమనుదు నే । సంతాపమున్ బొందుచున్
మనమందున్ స్మరియింపుచుంటి నినునో । పక్వేందు బింబాననా.

తే. గీ. ముద్దులనుమూటగట్టు నీ । మోముతీరు
వెన్నెలలుగాయు నీనవ్వు । వన్నెలరయ
ధరణిచంద్రార్కు లిరువురు । వరలుదాక
మఱచిపోవుదమన్నను । మఱుపురావు.

అయ్యో! శశిరేఖా! నీతండ్రి యట్లొనరింపగా నలిగి, జననీస
హితుండనై యిట్లరుదెంచితినని విని యెంతగానాకై పరితపిం
చుంటివోకదా! ఎన్నడును బాసియెఱుంగని నిన్నిప్పుడెడబా
యవలసి వచ్చెనుకదా. (ఇంచుక యూరకుండి) ఇంకనే నక్క
న్నియకై యిట్లుచింతించిన నేమిప్రయోజనమున్నది?

తే. గీ. భవ్యశశిరేఖనామ స । న్మంత్రమెపుడు
హృత్పలకమందునే లిఖి । యించియుండె
దాని స్మరియించుచెట్టులో । ధరణియందు
గాలమును వెళ్ళదీసెద । గరిమనింక.

(సుభద్రంజూచి) ఆహా! మాతల్లికి నామూలంబున నెట్టిగతి స
చినది. ఇంతకుం గారణంబు నేనేకదా!

సీ. శుద్ధాంతములయందు శోభిల్లువాతల్లి
ఘోరాటవినినెట్లు గుందవలసె
కడుపారభక్షించు కమనీయపిగ్రహా
యుపవాసములదూలి యుండవలసె
పరిచారికల్ గొల్వ పరలుచుండెడిలేమ
ఘనమృగారావముల్ వినఁగవలసె
హంసతూలికపాన్పు నందలరెడికాంత
కటికిరానేలపైఁ గ్రాలవలసె

తే. గీ. నకట బలరాముచేనింత యార్తివచ్చె
(యించుకయూరకుండి)
నతనినననేల మాకర్మ గతికి భువిని
ధాతలిఖియించి వెలసిన వ్రాత కాదె
గాకయుండిన నీపాట్లు గలుగనగునె.

తల్లీ!

సీ. పటుబాహుశౌర్య సం పన్నుఁడై వెలసిన
పార్థుని మురిపెంపు బడతివయ్యు
విష్ణుస్వరూపుండు విశ్వరక్షకుడునౌ
వరవాసుదేవుని ప్రగిదినయ్యు
మహితశూరుడటంచు మంతుకెక్కి నయభి
మన్యు నిగాంచిన మాతవయ్యు
అపకారమేరికి నాచరింపనియట్టి
మహితసాధ్వీశిరో మణివియయ్యు

తే. గీ. నజుడు మోమునవ్రాసిన యట్టివ్రాత
కతన బండంగవలసెగా గాఙపవిసి

నక్కటా నినుజూచినా యాత్మయందు
శోకమేరీతి భరియింతు ప్రకటముగ.

ఆహా ! మార్గమున నడచినట్టి యాయాసంబుచే నిమె గాఢనిద్రను బొందియున్నది. ఈమెనిద్రకు నేనావంతయు భంగము గలుగ నీయరాదు.

[తెరలో]

అస్మదీయ పరిపాలితంబగు నిమ్మహారణ్యంబునందు నరులెవ్వరును జొచ్చుటకు సాహసింపరు చిరకాలంబునకు నాయింటిలోనికి గుందేలువచ్చుపగిది నాకంట నరుండుపడినాడు. సంతృప్తిదీర వీనినాహారంబుగా గైకొందు.

అభి—(తనలో) ఆహా ! ఇయ్యడవి రాక్షససంచారముచే నిండిన ఘోరారణ్యము కాఁబోలు. తెలియక మోసపోయితిని. కానిమ్ము ఇప్పుడుమాత్రము మించిన దేమున్నది. ఆయుధంబులు హస్తములందున్నవికదా. (ప్రక్కంజూచి) అదిగో ! ఎవ్వఁడో యొక్క మృక్కడిరక్కసుండు భీషణాకారంబుతో భీకరాట్టహాసంబు గావింపుచు నిట్లువచ్చుచున్నాఁడు. కానిమ్ము వీనిమదంబు దూల్పెదఁగాక.

[ఘటోత్కచుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

ఘటో—(అభిమన్యునిఁజూచి)

శా. ఓగారా మది భీతిలేకయె ముదం బొప్పార; మత్పాలితం
బై రాజిల్లెడి యివ్వనంబునకు నుం భల్లీల నేతెంచితే
ఘోరాస్త్రంబుల దాల్చితే కరములన్ గోపంబు గల్పించితే
క్రూరా ! ప్రాణముపైన నాసయిక నీ కుం లేదె మర్త్యాధమా

అభి—ఓరోరి ! రాక్షసాధమా !

మ. మా ముందించుక భీతిలేక నిటుద । ర్పంబేర్చి యేతెంచి, నా
కును భీతిం గొంచెపంగ బల్కెదెయిటుల్ కౄరా! ఛలాంబందకన్
ఘనబాణాంబులచేత గూల్చెదనినున్ । శౌర్యంబు దీపింపఁగా
వినుతాటాకులచప్పుడుల్ విననఁగుం । దేళ్ళెందు భీతిల్లునే!

ఘటో—ఏమీ! నీకండకావరము.

సుగంధి.

ఘోరకాననస్థలంబు । గొంచమైన నెంచకన్
జేరవచ్చియిట్లు ధైర్య । చిత్తమెంతో బూనుచున్
గారుకొన్న పల్కుచుంటె । కన్నుమిన్నుఁ గానకన్
జేరవచ్చినాడ నిన్ను । జెండివేయ నిప్పుడే.

అభి—అరే: రాత్రించర వంశాధమా! నీబెదిరింపుల కిక్కడ నెవ్వ
రునుజడియువారు లేరు. నాకన్నులముందుబడి నీవెందుబోగలవు.

సుగంధి.

ఏలకారు లిట్లుబల్క । నింతలాభమున్నదే
యాలమందు నిల్చి ఘోర । మారనీక్షణంబునన్
గూలనేయ నెంచినాడ । కోలచేత నియ్యదే
పాలిశా! రణాంబువీడ । పాఱిపోకనిల్వుమీ.

ఘటో—ఓరీ! దురాత్మ! నేనా పాఱిపోవువాడను! నరభోజనుండ
నని నీకుఁ దెలియదా! నిన్నిక్కడనే యిప్పుడు మట్టుబెట్టెదను

కవిరాజవిరాజితము.

అభి—శరణము వేడిన నిన్ విడకుండనె । సాగరరంగము నందిపుడే
బోరిగొని బాహుబలంబును జూపుచు । భూరిశరంబున గూల్తునినున్
వరమునులున్ సురబృందము నిత్యము । భావమునన్ ముదమం
దగనున్

ఘటో—బరువడి బీరములాడగ నేటికి । బాహుబలంబును జూపుమికన్

అభి—ఇదిగో సంసిద్ధుండనై యుంటిని.

ఘటో—రణోచితస్థలం బదేయచ్చటనున్నది. రమ్ము.

(ఇరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు)

సుభ—(నిద్రనుండి లేచి) కుమారా! (కన్నులు తెఱచి) ఏమిదీ! యభిమన్యుం డెచ్చటికేగెనో కదా! (దిక్కులు పరికించి) అన్నా! ఎంతమోసము వచ్చెను. ఇయ్యది రాక్షససంచారమగు నరణ్యంబని తెలియకఁ బ్రవేశించితిమి. అదిగో నాకుమారుండొక్క మృక్కడి రక్కసునితోఁ బోరుసల్పుచున్నాడు. అయ్యో! ఏమి మోసము వచ్చునోకదా! (అభిమన్యు నుద్దేశించి) హా! కుమారా! ఈరాక్షసునితో నేల పోరాటంబునకుఁ దలపడితివి. అయ్యో! మనకెట్టిగతి సంభవించినం దుకే చింతింపుచుండఁ జింతలో మఱియొక చింత గూర్చుచుంటివా! (తేఱిపాఱజూచి) అబ్బ! వీరిపోరు మహాఘోరంబగుచున్నదే. ఈయిరువురందున నొకరికొకరు తీసిపోవువారు కారు. అయినను కయ్యంబున ఫాలాక్షుని నిర్జించిన ధనంజయుని గర్భంబున జనించిన యిక్కుమారుండొక్క మృక్కడిరక్కసునకు లెక్కబెట్టునా. (ఎదుటంజూచి) అమ్మయ్యా! ఇప్పటికినాకు ధైర్యము కలిగినది. అదుగో నారదుండు కాబోలు వీరిపోరాటంబును మాన్పదలంచి వచ్చుచున్నాఁడు.

[నారదుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

నార—

ధ్రువకోకిల. జననమందిన యందుకెప్పుడు । సంతసంబున భక్తితో
మనమునందున శ్రీరమేశ్వరు । భవ్యతేజునిఁబుణ్యునిన్
వినుతిసజ్జనుభక్తరక్షకు । విశ్వనాథుభజించినన్
ఘనముగామదిగోరియుంచిన । కార్యమెల్లఫలించుగా.

జగన్మోహిని. అన్నదమ్ములంచు ౯ నాత్మనెంచకే
జన్మయిట్లు సేయ ౯ న్యాయమందురె
గర్వపరుల రణంబు ౯ గాంతుఁజేసిరే
బవ్వగారణంబు ౯ మానుడింకిటన్.

[అంతఘటోత్కచాభిమన్యులు ప్రవేశించి నారదునకు నమస్కరించుచున్నారు.]

సుభద్ర—(నారదునకు నమస్కరించుచున్నది.)

[ఒకరినొకరెరుంగక ఘటోత్కచాభిమన్యులు అరణ్యమున పోవుచుండ నారదుఁడు ప్రవేశించి పాడెడిపాట.]

సురటరాగము—ఏకతాళం.

ప॥ మీరిరువురిటులపోరదగునె సహభ్రాతలుగన్॥
అ॥ ప॥ ఆరయమీరిర్వురు పాండవ వంశోద్భవులుగారె॥ మీరిరు॥
ఘటో—నారదమునివర్యా యేటికిటులబల్కినారో దెల్పుడు ధీరుడ
జున్ నాత్మజుండు యభిమన్యాభిఖ్యుడితఁడు। భీమునిపుత్రుడవీవు॥
మీరిరు॥

నార—అభిమన్యూ! ఇందాశ్చర్యమేమియు లేదు.

తే. గీ. సాధ్వియాయీసుభద్రకు ౯ సవ్యసాచి
కీవుపుత్రుండవౌచును ౯ నెగడలేదె

అభి—మహాత్మా! అదిసరియే.

నార—వాయుపుత్రునకును హిడింబ ౯ బకును; బట్టి
యాచునీఘటోత్కచుడు తా ౯ నలరెగాదె!

ఈవిధంబునమీరిరువురును నన్నదమ్ములుగదా!

అభి—ఏమేమీ! ఈతనుమా పెత్తండ్రియగు। భీమసేనునిపుత్రుండగు
ఘటోత్కచుండా! (ఘటోత్కచునకు నమస్కరించును.)

ఘటో—మునీంద్రా! ఈతండర్జునుని పుత్రుండును, నాకు దమ్ముండును నగు నభిమన్యుండా! (అభిమన్యుని జూచి) 7/34

మ. అనుజా! తమ్ముడ నంచెఱుంగక నుయుద్ధమ్మున గోపంబున
రణరంగంబున నీపయిన్ మిగుల శస్త్రాంబుల్ ప్రయోగించితిన్
ఘన నీ దేహము యెంత నొచ్చెనో కదా కార్యంబు నేఁ బూనుచో
మనమందాగ్రహ మంద బోకుమిక సౌభద్రా! సుధీరాగ్రణీ.

అభి—అన్నయ్యా తెలియక జేసినదాని కేమి! మనమీ సంయమీంద్రుని కటాక్షంబున సుఖులమైతిమి.

సుభ—కుమారులారా! రణంబు జేసి మిగుల యలసి యుంటిరి. ఇంచుక కాలము విశ్రమింపుడు.

ఘటో—అమ్మా మిమ్ము నెఱుంగక దుష్టకార్యంబు చేసితిని. నన్ను మన్నింపుము (నమస్కరించుచున్నాడు.)

నార—పాండవకులజులారా! నేనిప్పుడు ద్వారకాపురంబున జరుగనున్న, లక్ష్మణుని వివాహంబీక్షింప బోవలయును. ఇంక నే బోయెదను.

సుభ—సంయమీంద్రా! నీ మూలంబున నీ కుమారులు సుఖవంతులైరి మీ కృపను మేమెప్పుడును మఱువము.

(అందఱును నారదునకు నమస్కరించుచున్నారు)

[భగవంతుని స్తుతించుచు నారదుండు నిష్క్రమించెడి పాట.]

బేహాగ్ రాగం—ఏకతాళం.

ప॥ జగముల్ । సుగమం । బుగ సృజియించి । సద్వివేకమహిమల్ ।
బాగడుట కెవ్వరి తరమా । యీ త్రిజగముల యందైనన్ ।

అ॥ ప॥ నిగమంబుల్ । చోద్యముగన్ । వినుతించెన్ । విరతుల్ ।
భగవంతుని మదినిల్పుచు సద్భజనంబును సల్పుచు మొలగవలెన్ । జగముల్

నార--(నిష్క్రమించును)

ఘటో.—అమ్మా! ఈసంయమీంద్రుఁడు ద్వారకాపురమందు జరుగ నున్న లక్ష్మణుని వివాహమహోత్సవ మీక్షింపఁబోవుచుం టినని వచించెను. లక్ష్మణుండనఁగాఁ గురురాజగు సుయోధనుని సుతుండేకదా. ఆతని కెవ్వరిపుత్త్రినిచ్చి పరిణయము సేయుదురు?

సుభ—కుమారా! మాయన్నయగు బలరామునిసుతయైన శశిరేఖ నిచ్చి వివాహము కావింతురు.

ఘటో—ఏమేమి! శశిరేఖను లక్ష్మణునకొసంగి వివాహము కావిం చునా! ఆశ్చర్యముగ నున్నదే!

తే. గీ. ఎల్లవిధములదగిన మేనల్లుఁడీత
డింటనుండ వీనివిడచి యేలకౌర
వేంద్రుని కుమారునకుఁ గన్నె నీయనెంచె
భవ్యగుణతేజుఁడా బలభద్రుఁడిపుడు.

సుభ—ఆకారణంబుచేతనేగదా కుమారసహితంబుగ నట్టడవి రావ సినగతి పట్టినది.

ఘటో—అమ్మా! అట్లు పలుకుచుంటివేమి! ఆకారణంబెఱుఁగుటకు నాచిత్తంబు దత్తరపడుచున్నది. కృపఁబూని సత్వరంబుగ లవిమ్ము.

[అంత హిడింబ ప్రవేశించుచున్నది]

హిడిం—(ఘటోత్కచునిఁజూచి) వత్సా! వీరెవ్వరు!

ఘటో—అమ్మా ఈమె నాపినతండ్రియగు నర్జునుని దేవేరియగు స భద్రామహాదేవి! ఈతండు నాతమ్ముండగు నభిమన్యుఁడు. ! ధివశంబున వారీనట్టడవినిఁ బ్రవేశింప, నాకును దమ్మునకును ఘోరకయ్యంబు జరిగినది. కాని, నారదమునీంద్రుని కృపా టాక్షంబున మనబాంధవ్యము తెలిసికొనఁబడినది.

హిడిం—చెల్లెలా ! నిన్ను గుమారసమేతంబుగా నేఁడువీక్షించుటంజేసి నాకెంతయో యానందముకలిగినది. అమ్మా! మీరిట్లు వచ్చుట కేమికారణము ?

ఘటో—(సుభద్రంజూచి) తల్లీ ! ఆ కారణంబును జెప్పుము.

[అరణ్యమున దిరుగుట కారణంబేమని హిడింబసుభద్రనడుగ సుభద్రపాడెడిపాట.]

సాం॥ తోడిరాగం—ఏకతాళం

ప॥ నేనేమనిదెల్పుదుసోదరీ । నీవెరుగనిదా॥ నేనేమని॥

అ॥ ప॥ మేనమామలయింటఁ । చిన్నతనమునుండియు బెరిగెనుగద॥ యీనాసుతుడభి । మన్యుడుదలపఁ । యొంత ముదమున మొదటనుండియు ।

వీనికెమాశశిరేఖనిత్తునని । వేవిధములబాసజేసి మమ్ముల । కానిమాటలనితుదకు యిట్టులనె ।

నీనాథునకుఁ । తినుటకుకూడుఁ । మనుటకుతావుఁ । లేనేలేదుగదాయనిధనమున । కాసజెందిదుర్యోధనాత్మజునకివ్వ ముహూర్తముని శ్చయపరచెఁ । నేనేమని।

సుభ—ఈయభిమన్యుండు పిన్ననాటనుండియు, మేనమామలయింట బెఱుగుచుండెనని నీకుఁదెలియునుకదా. బలరాముండు శశిరేఖను మొదటనుండియు వాగ్దానముచేసి, యిప్పుడుమేము కడుబీదలమై యుంటిమనితలంచి, దుర్యోధనసుతుండగు లక్ష్మణునకీయ నెంచెను. అంతియేగాక మమ్మును పాండవులను నతిదూషించెను. అట్టివానిగృహంబున నింకనుండుటకు జిత్తంబు సమ్మతింపకుండుటంజేసి యిట్లువచ్చితిమి. నిన్నుఁజూడగంటి ఆనందంబందితిమి.

ఘటో—ఏమేమీ ! బలరాముండే యిట్లుచేసెగా ! (బలరాము నుద్దే
శించి) ఓరీబలరామా ! యాదవకులపాంసనా !

శా. ఏమేమీ ! భయమింతలేకమదిలో నిట్లాడితే దుర్మతీ!
కామక్రోధమదాంధకార ! తులువా గర్వంబునుంబూని, నీ
వామూర్ఖ వరపాండురాట్సుతుల నత్యంతంబు దూషించితే
భూమిన్ సీతల ద్రెళ్ళ సేతునిదిగో పూర్ణప్రతాపమ్మునన్.

ఓరీ ! యవివేకీ ! పాండవేయుల కాలిగోరునకైనను నీవ్రసమానుండవగుదు
నా ! (సుభద్రంజూచి) అమ్మా ! ఇట్టిసంబంధముచేయుటకు
కృష్ణుండంగీకరించెనా !

సుభ—వత్సా ! ఘటోత్కచా ! శశిరేఖచిత్త మభిమన్యునియందే ల
గ్నంబైయున్నది. కృష్ణుండును, రేవతియు నీసంబంధమువలదు
అనియు, నభిమన్యునకీయవలసినదనియు, నెక్కుడుగా ఘోషించిరి
గాని, శశిరేఖాభిమన్యుల పరస్పరమోహానుబంధంబైనను వి
చారింపక బలరాముం డిట్లుసేయనెంచెను.

ఘటో—కానిమ్ము. తత్ఫలంబతడు గుడుచుగాక. మేనల్లుడింటనుండె
ననియైనను జూడక నీసంబంధంబు నాసుయోధనుం డెట్లుగోరె
నో. దుష్కర్ములకు యుక్తాయుక్తవిచారణ మెట్లులబ్బును? (అ
భిమన్యునింజూచి) తమ్ముడా! వివాహమెప్పుడు జరుగనున్నది ?

అభి—అగ్రజా ! వివాహముహూర్తము రేపే! సుయోధనాదులీపాటికి
వచ్చియేయుందురు.

ఘటో—అట్లనా ! కానిమ్ము. తమ్ముడా ! ఇంకనాలోచింపనవసరము
లేదు.

మ॥ మనమింతయు సంశయింపకుడు భూమీశోత్తముల్
ఘనమాయాబలమేర్పడంగ నిటువే గన్ దెచ్చి; యిచ్చోటనే

కొను నుద్వాహము సల్పెదరా వినుమని । కోర్కెల్ దీరగా
మనమందా సతి నీదెసాన్నయనుచున్ । భావింపుమీ తమ్ముడా.

అభిమన్యా! ఇంక నాలసింపజనదు. నేమాయాబలంబున శశిరేఖం దెచ్చి వారేర్పఱచిన ముహూర్తంబునకే నీకిక్కడ వివాహంబు గావించెద. నాకెవ్వరైన నడ్డమువచ్చినచో మదముడూలించెదగాక.

అభి—అన్నయ్యా! అనలంబునకు వాయువు సహాయుడైనట్లు నేను నీకు సహాయుడనగుదును. ఆచిత్రము నేనుగూడ జూచెదను. నన్ను గూడ గొనిపొమ్ము.

హిడిం—వత్సా! నీకోరికదీర్ప నీఘటోత్కచుండు చాలును. నీవేగ నవసరములేదు. ఆతండే శశిరేఖను దోడి తెచ్చును.

ఘటో—తమ్ముడా! నీవిచ్చట తల్లులను జూచుచుండుము. నేనొక త్రుటిలో శశిరేఖం దెచ్చెద.

అభి—అగ్రజా! నీయాజ్ఞననుసరించెదగాక.

విభూతి.

ఘటో—మానసంబునందికన్ । బూనుమీనుడంబునన్
మానినీశిరోమణిన్ । నేను దెచ్చెదన్ త్వరన్.

(నిష్క్రమించును)

సుభ—(హిడింబనుజూచి) అక్కా! కుమారుండగు ఘటోత్కచుం డరిగెనుగాని నామనంబుమాత్రము సందియమందుచున్నది. యాదవకౌరవవీరులచే నీతని కేమి ముప్పువాటిల్లునోయని భయము కలుగుచున్నది.

హిడిం—సుభద్రా! ఘటోత్కచుని విషయమై నీవేమియు సందియ మందవలదు. అతడు మహామాయాబలసంపన్నుడు. ఓరులకు లక్ష్యపెట్టువాడు కాడు. ఆతండీపాటికి వచ్చుచునే యుండు

సుభ—ఇంతలోనే వచ్చునా!

హిడిం—ఆకాశ సంచారినై మాయాబలంబున నేగివచ్చుట కెంత కాలము కావలెను.

[ఘటోత్కచుఁడు శశిరేఖతోఁదల్పసహితముగ ప్రవేశించును.]

ఘటో—(అభిమన్యునిఁజూచి)

మ. ఇదెనీగోరినయట్టి కన్యకముదం బేపారఁగాఁ జూడుమీ

(సుభద్రంజూచి)

ఇదెనీకోడలు; చంద్రబింబసమ నీ వీక్షింపు మాగల్లిరో
మదిరాక్షీ మణిఁదోడితెచ్చితిని నా మాయాబలంబేర్పడన్
మదిరంజిల్లగ బెండ్లి జేయుదమికన్ భవ్యప్రమోదంబునన్.

సుభ—వత్సా! నీకసాధ్యమైన కార్యమేమున్నది?

అభి—(తనలో) ఇప్పుడుకదా! నాకుసంతోషముకలిగినది. (ప్రకాశముగా) అగ్రజా! నాకైయెంత శ్రమంబునొందితివోకదా.

[ఘటోత్కచుఁడు తనమాయాబలంబున శశిరేఖందెచ్చి యభిమన్యుని చెంతజేర్ప యభిమన్యుఁడు పాడెడిపాట.]

కమాచ్ రాగం—ఆదితాళం.

ప॥ సోదరా సోదరా నాహృదయము । ముదమొదవగ । పదిలపడగ జేసితివాహా॥

అ॥ ప॥ నీదుశక్తి కేమనందు । యెంతనినేనినుబొగడుదు నాదుప్రాణధనమగు యీ । శశిరేఖన్ । శత్రుల నికన్ । దాటితెచ్చితివాహాహా । సోదరా॥

ఘటో—తమ్ముఁడా! ఇది మనకు శ్రమకాదు. మహాసంతోషము.

[శశిరేఖ—నిద్ర లేచుచున్నది.]

శశి—(లేచి కన్నులునలుపుకొనుచు) ఏమిది! నేనెచ్చటబండితిని. ఎచ్చట మేల్కొనియుంటిని. ఈఘోరారణ్యంబునఁ కెట్లువచ్చితినోకదా! (సుభద్రాభిమన్యులంజూచి నామనోహరుండగు అభిమన్యుండును, అత్తయగు సుభద్రయు నిచ్చటనున్నవారే! ఆశ్చర్యముగనున్నదే! ఒకవేళ కలగాంచుచుంటినా! కాదు కాదు జాగ్రదవస్థయందే యుంటిని.

సుభ—(శశిరేఖంజూచి) అమ్మాయీ! శశిరేఖా! భీతినొందకుము. ఇదుగో నీమనోహరుండగు నభిమన్యుండు. ఈతండు నిబాంధవుండగు ఘటోత్కచుండు. లక్ష్మణునకీయ నెంచిననిన్నుమాయాబలంబున నీతడిచ్చటకుదోడ్కొనివచ్చినాడు. ఇంక సంతోషింపుము

(అరణ్యమునందున్న సుభద్రాభిమన్యుల శశిరేఖజూచి పాడెడిపాట.)

బేహాగ్ రాగం—ఏకతాళం.

ప॥ యేమనందునాభాగ్యము ॥ఆహాహా॥

అ॥ ప॥ నామనంబున నొందలంబడంగెగ । యూనందమొందవె! యేమనందు॥

యీమహాబలాఢ్యుడునా । కీతరిభగవంతుడె నామనోహరునిసన్నిధిని । నన్ను జేర్చినాడహాహా॥ యే॥

శశి—(తనలో) ఏమినాభాగ్యము! ఈఘటోత్కచుండు నాపాలిటికి భగవంతుఁడయ్యెనుగదా!

ఘటో—తల్లులారా! నేనిప్పుడు ద్వారకాపురమునకేగి యచ్చటనై

వాహికచిత్రంబులు జూడవలయును! మీరిచ్చటనివాహప్రయ
త్నము జరుపుచుండుడు. నేనిదేయేగెదను.

సుభ—మున్నుమాతండ్రులు దుర్యోధనదుశ్శాసన కర్ణులయెడల జే
సనప్రతిజ్ఞలు జ్ఞప్తియందుంచుకొనుము.

ఘటో—మంచిది.

(నిష్క్రమించును.)

హిడిం.— చెల్లెలా! మనమింక యాశ్రమంబునకేగుదము. రండు.

(అందరునిష్క్రమించుచున్నారు.)

దిఇ తృతీయాంకము.

శ్రీ

శశిరేఖాపరిణయము.

చతుర్థాంకము.

[ద్వారకానగరమున సౌధమున శశిరేఖాకృతితో ఘటోత్కచుఁడు ప్రవేశము]

శశి— (తనలో) భళా! శశిరేఖను నాయాశ్రమంబున నభిమన్యునివద్దనుంచితికదా. నావేషమంతయు శశిరేఖవలెనేయున్నది. నన్నుఁజూచి యెవ్వరును నానవాలుపట్టలేరు. ముహూర్తముకూడ సమీపించుచున్నది. పెండ్లికూతురునుగదా యనితలంచి నన్నుఁదోడ్కొనిపోవుటకుఁ జెలికత్తెలు వచ్చెదరు కాబోలు. ఆ సమయంబున నేనుసహజమైనశశిరేఖవలెనే నటించుచు, నభిమన్యునిపై జిక్కియున్నయనురాగంబునుగూర్చి విచారింపుచునుండెదగాక. (ప్రక్కందిరిగిచూచి) అదిగో చెలికత్తెయగు భానుమతి వచ్చుచున్నది. అభిమన్యునిగూర్చి సంతాపమందుట నటింపవలెను. (అభిమన్యునుద్దేశించి)

ఉ॥ హా సుకుమారగాత్ర సుగుణాకర! హా చిరపుణ్యశీల; యో
హా సరసీరుహాక్ష! సుజనావన! నాదగుతండ్రిమాటపై
నీను జనించినోసమున నీదగుతల్లియు వెంటరాగ, నన్
బాసియరణ్యభూమికి జనంగనున్యాయమె యర్జునాత్మజా.

అయ్యో! చిన్ననాటనుండియు నీవేనాకుభర్తవగుదువని యెంతయో మురిసితినే! అక్కటా! నాయాశలెల్ల నడుగంటినవికదా నీప్ర

నా గళంబున మంగళసూత్రంబు గట్టెడువని తలంచితినిగాని, యీ కురుకుల పాంసనుండగు లక్ష్మణుండు గట్టునని కలయందైనను తలంపనైతినే. (బలరామునుద్దేశించి) హా! తండ్రీ నాయెడల నెంతక్రూరత్వము వహించితివి!

తే. గీ. తండ్రి! యభిమన్యుపైనఁ జిత్తంబుదగిలి
యుంట నీమదికిదెలిసి యుండి; యిట్లు
గొంతుగోయంగ నెంచితే కోర్కెతోడ
కటకటా యేమనందు నా కర్మగతికి.

(అభిమన్యునుద్దేశించి) అభిమన్యా! మారసమానసుందరా! నీరూపంబు నాకనులయెదుట బ్రకాశింపుచున్నదికదా. అయ్యో! నీపైజిక్కియున్న నామనంబాలక్ష్మణుని నెట్లువరించును!

[భారతి ప్రవేశించు చున్నది.]

భార — (శశిరేఖను సమీపించి) చెలీ! శశిరేఖా! ఇంకనునీవిట్లేయుండి సంతాపమందుచుంటివా! వివాహముహూర్తమింక మూడుఘడియలున్నదని నీకు దెలియదా. లెమ్ములెమ్ము.

శశి — (నిట్టూర్పుపుచ్చుచు) ఉమ్. నన్నెందుకుఁజంపెదవు. నీవు నన్నుమాటలాడించక నూరుకొనుము.

భార — అమ్మా! అట్లందువేమి? లేచిరమ్ము.

శశి — ఎచ్చటికిరమ్మందువు?

భార — పెండ్లిపీటలమీద గూర్చుండుటకు.

శశి — పెండ్లి లేదు పెటాకులు లేవు. పీటలు లేవు చాటలు లేవు. పొమ్ము నామనంబంతయు డోలాయమానమైయున్నది. అతిగామాటలాడించకుము.

భార — అయ్యో! సఖీ! ఎంతమాటపలికితివి! శుభసమయంబునన ట్లనరాదు. నీసంతాపంబునకు గారణంబు నేనెఱుంగుదును. చిం

తించినందువలనఁ గన్నులువాచుటతప్ప వేరొండుప్రయోజనం బేమియు లేదు. ఎంతపరితాపమందినను నభిమన్యుఁడింక రాఁడు. లక్ష్మణుండే నీభర్తయని యవ్విరించినీనుదుట మూఁడుబంతు లవ్రాసినాఁడు. ఇంకనీవాయభిమన్యునిపై యనురాగంబును ద్రెంపివేయుము.

శశి — అక్కటా! ఎంతమాటచెప్పితివి! అభిమన్యునిపై బ్రాకిన నా యనురాగలతను ద్రెంపుటయెట్లు. జీవంబులున్నంత వరకును నదినాహృదయంబున నుండునదే. (అభిమన్యునుద్దేశించి) హా! సుభద్రాకుమారా!

తే. గీ. నీగుణంబులు నీప్రేమ నీదురూపు
నీవిలాసంబు నీనవ్వు నిక్కముగను
నాదుమానసంబందున ? నాటియుండె
మఱచిపోవ్రదమన్నను మఱుపురావు.

(కన్నీరునించును.)

భార — చెలీ! నీవావిషయమునుగూర్చి యింక దఃపెట్టి చింతింపకుము.

తే. గీ. కొఱవేందుని సుతుఁడె నీ కాంతుడంచు
మూఁడుబంతులువ్రాసె నీ మోమునందు
ధాతదానినిఁదప్పింప దరముగాదు
చింతబొందంగ నేటికి స్వాంతమందు

అమ్మా! నీవిట్లు చింతింపుచున్నచో నెవ్వరైనను విని పరిహాసింతురు నామాటవినుము. ఇంకరమ్ము.

శశి — నీవెంతచెప్పినను వినకుంటివే నీకు బుద్ధిలేదాయేమి! ఆ కుఱ్ఱమాలిన పెండ్లితో నాకేమిపనియున్నది. పెండ్లియైన సరే. పెటాకులయినను సరే. నాకవసరములేదు. నాదా

ను జూచుకొనెదను. అభిమన్న్యాసక్తమైయున్న నాచిత్తంబా తుచ్ఛుండగు లక్ష్మణుని వరింపదు. వేయేల. నేనురాను నీవు పొమ్ము.

భార—అమ్మా! ఎంతచెప్పినను వినకున్నదానవు. నీకు బాగోగులు తెలియవు. వారుపోవుచున్న భర్తల్లు దూషింపరాదు. పడతులకు భర్తదైవసముండుకదా.

శశి—నీవుచెప్పిన వాక్యం బిచ్చట నన్వయింపదు అన్యోన్యానురాగంబులేని వధూవరుల సంబంధమేల. కాల్పనా! నాబాల్యంబునుండియు నాభర్తయనియు, దైవసముండనియు, సౌభద్రుని దలంచి యుంటిని. కురుకులపాంసనుండగు నీలక్ష్మణుండెవరు. ఇయ్యది నాపురాకృత పారబ్ధవశంబున గదా సంభవించినది. ఇందుకు నేనోడంబడుదునా!

తే. గీ. ఎల్లవిధముల దగినమే నల్లువిడచి
కురుకులాధముకున్నను గోర్కెతోడ
నిచ్చుచుండెను సంపద కెంతయుబ్బి
గొంతుకోయంగ గాదొకో కోమలాంగి.

కానిమ్ము. అందులకు దగినఫలంబు నాతండ్రి యనుభవించుగాక. నీ వేగుము. నేనురాను. (ముసుగువేసికొని పండుకొనుచున్నది.)

భార—(తనలో) అక్కటా! ఈమె మౌర్ఖ్యము వహించి యెంత చెప్పినను వినకున్నది. ఈమెను దీసికొనిపోవుటకు నాకుదరంబుగాకున్నది. ఈమెతల్లియగు రేవతీదేవిని దోడ్కొనివచ్చెద. ఆమెచెప్పినంగాని వినదు, (నిష్క్రమించి వెంటనే రేవతితోం బ్రవేశించుచున్నది)

రేవ—(శశిరేఖనుజూచి అమ్మాయీ! శశిరేఖా! లెమ్ము. లెమ్ము.

శశి—అమ్మా ! నన్ను లేపకుము. నాకుఁదలనొప్పి యత్యధికంబుగ
నున్నది.

రేవ—కుమారీ !

[దుర్యోధనకుమారుండగు లక్ష్మణునకు పెండ్లి జేయుదురని శశిరేఖ
విచారించుచుండ తల్లియగు రేవతిపాడెడిపాట.]

పీలువరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ తనయా వినుమా । తగదుయిటుల వగలుబొగల॥

అ॥ ప॥ మనమునసీవిధమున దిగులొందిగుందెద యెన్నిదినములు చిం
తించిన నీకేలయౌను యభిమన్యుడు ॥తనయా॥

గనుగొనలక్ష్మణుడేసి । కాంతుడనుచు మమ్మాటికి నీనుదుటన్ । లిఖ
యించె । నీరజగర్భుడు దృఢముగ ॥తనయా॥

చ॥ చినతనమాదిగామదిని । శిష్టగుణుండభిమన్యుడేధవుం
డనిదలపోసియుంటివిక । టా యది వ్యర్థమెయయ్యెనీయెడఁ
ఘనకృపబూనడా యొకద । మాధవుడేమనిచెప్పుదమ్మ, యా
వనజభవుండు జేసెనటు । భర్తగలక్ష్మణు నారడిల్లుమీ॥

ధాతవ్రాత దప్పించుటకు నెవ్వరితరంబును గాదు. ఇంకనాయభి
మన్యుఁడు నీకుఁబతియగునను యాస మనంబునఁబరిత్యజింపుము.

శశి—తల్లీ ! నీవెందులకిట్లు పలికెదవు. అభిమన్యాధీనమైయున్న నా
చిత్తంబు లక్ష్మణునివరింపదు. అంతకంటె నేనుప్రాణంబులఁ
త్యజించి సుఖించుటయే మేలు. కావున నట్టిపనిజేసెద.

రేవ—తల్లీ ! నీవెంతయు వెఱ్ఱిదానవు. ఏమియుఁ దెలియదు. సమ
స్తంబును భగవదాధీనము. బాల్యంబునుండియు నభిమన్యుని
గోరియుంటివికదా, నీకోరిక నెరవేఱినదా ! చచ్చెదనని చె
ప్పుచుంటివి. అయ్యదిమాత్రము మనస్వాధీనమా ! చావు

వలసినప్పుడు వచ్చునా! పిచ్చికూతురా! ఎంతమాట లికితివి.

శశి——అమ్మా! నన్ను వెఱ్ఱిదానవని పలుకుచుంటివి. నాహృదయమునను న్న సంతాపము నీకేమి తెలియును. ఇట్టివివాహమునజేసికొని దుఃఖించుటకన్న చచ్చుట శ్రేయస్కరముకదా. అభిమన్యుని పెండ్లియాడుట నాస్వాధీనముకాదుకాని మృత్యువు నాస్వాధీనంబునందే యుండెను. చూడుము.

చ. అనలములేదె; కంఠమున ✽ హారమునందున రత్నముండదే
ఘనగరళంబులేదొ వర ✽ ఖడ్గముచేతికిఁ జిక్కకుండునే
వననిధులెల్లయింకినవె ✽ బారెడుత్రాడునుగల్గదొక్కొయీ
తనువుపరిత్యజించి పరి ✽ తాపమువీడి సుఖంబునందగన్.

రేవ——అమ్మా; ఇట్టి శుభసమయంబున నట్టియమంగళవాక్యలబు నుచ్చరింపకుము. నామాటవిని పిచ్చిపట్టుపట్టక సత్వరము రమ్మా.

శశి——అమ్మా! ఇందుపట్టుదలయేమున్నది? నాకెందుకిట్లు చెప్పెదవు

రేవ——పిల్లా! మూర్ఖతవహింపకుము. ఇట్టిసంగతి పెండ్లికొడుకువారు విన్నచో నగుబాట్లుతప్ప మరేమియులేదు. లోకులెల్లరును హాస్యించరు. అదియట్లుంచుము. నీవింకను నభిమన్యునిపై మోహంబు విడువకుంటివి. లక్ష్మణుండుమాత్రము సామాన్యుడని తలంచితివా యేమి?

భువనైకసుందరి.

మారసమునిని సు ✽ మహితసద్గుణు ✽ మాన్యతేజుని ధీరునిన్
గారవేంద్రజు ✽ కంజనేత్రుని ✽ కల్మషుని సుచరిత్రునిన్
ధారుణీధర ✽ ధైర్యచిత్తును ✽ ధర్మనిజూడుమిక నిం
పారగాభువ ✽ నైకసుందరు ✽ నాత్మయందునఁదమునన్.

[library stamp]

ఇంక నామాట కెకురాదక నిట్టిచిఱుబుస్సులుమానిరముస్స

(చేయిఁబట్టుకొని భారతిత్రో నిష్క్రమించుచున్నది.)

రంగము:—వివాహమందిరము.

[దుర్యోధన, కర్ణ, భీష్మ, ద్రోణ, కృపాశ్వత్థామలు

ప్రవేశించుచున్నారు.]

దుర్యో—మిత్రమా! కర్ణా! బలరామునకు నాయందధిక ప్రేమకదా! ఆ కారణముచేత నేకదా!

కర్ణు—అందుకనే కృష్ణుని ప్రతిజ్ఞలు సాగినాయి.

బల— తే. గీ. ఆబలుండు మనదెస నలరెనేని

బవరమున గెల్వవచ్చును పాండుసుతుల

బలునిఁవీక్షించి రుక్మిణీ వల్లభుండు

జేరడే మనపక్షంబు శీఘ్రగతిని.

భీష్మ—వత్సా! నీవెప్పుడును నిట్టితలంపులనే తలంపుచుందువు. బలరాముండు నీసుతునకుఁ గూతునొసంగినంతమాత్రమున, గృష్ణుండు నీపక్షమవలంబించునా! నీవట్లెప్పుడును దలంపకుము.

కర్ణు—(దుర్యోధనునిఁజూచి) రాజా! కౌరవేశ్వరా! నీవు నిజము వక్కాణించితివి.

ద్రోణు—దుర్యోధనా! నీవు చెప్పుటకును నీతండు సరియనుటకును సరిపోయినది.

భీష్మ—వత్సా! సుయోధనా!

తే. గీ. ఆబలుఁడు బాల్యమాదిగ నతనిసుతను

నర్జునాత్మజునకునిత్తు నంచుఁబలికి

యలరె; నాకతంబునవివా హంబుకమ్మజాల

నాతియభిమన్యుసామ్మంచు నమ్ముమయ్య.

దుర్యో—ఏమి ! పితామహా ! అట్లుపలుకుచుంటివి ? బలభద్రుఁ
నాయెడలగల కరుణచే నాతనిపుత్రిని నాపుత్రునకిచ్చి పరి
యముసేయదలంచెను. వివాహలగ్నంబించుకముహూర్తకా
మున్నదికదా ! మనమందరమును పెండ్లికైవచ్చితిమి. ఇట్టి
మంగళవాక్యంబులు నీబోటిపెద్దలాడదగదు.

ద్రోణు—దుర్యోధనా ! భీష్మాచార్యునిపలుకు సత్యమే.

తే. గీ. బలునకీయంగ మదిలోన ♪ వాంఛయుండె
మాధవుండిష్టపడలేదు ♪ త్స్మాతలేంద్ర
యతఁడెయేదైనభంగంబు ♪ మదినిదలప
సేయదలపడె మనలకు ♪ శీఘ్రగతిని.

దుర్యో—ఏదైనశుభకార్యంబులయందు మీరెప్పుడును నిట్టివాక్
బులనే పలుకుచుందురు. బలరాముండు తనసుతను తనకిచ్చ
చ్చినవారికిఁ బెండ్లిసేయుచుండగా, నిందుఁగృష్ణునియువసర
మున్నది. మీవాక్యంబులుజూడ నిప్పుడువివాహముసాగదనే
యభిప్రాయముగలుగుచున్నది. చాలు. చాలు. ఇంక నెప్పు
ను నట్టివాక్యంబులాడకుఁడు.

కర్ణు—రాజా ! నీవు వీరి పిఱికిమాటలనుద్రావి యధైర్యపడకుము.

అశ్వ—సహజధైర్యచిత్తుండవు నీవురారాజునకు ధైర్యంపుమందు
పోయుము.

కర్ణు—తే. గీ. సకలభువనైకజాలంబు ♪ శౌర్యమూని
యెత్తివచ్చిన భయమంద ♪ నింతయైన
మాధవుండెంత నాముందు ♪ త్స్మాతలేంద్ర
వీరిమాటలునమ్మకు ♪ వెఱ్ఱివగుచు.

ద్రోణు—కర్ణా ! నీబింకములుచాలింపుము. నీశౌర్యమెవ్వారికిదెలి

దు. "కోటిశానకు శబ్దమెక్కు" వను వాక్యము నీయందేయను కూలించెను.

కర్ణు—ద్రోణాచార్యా ! చేసినను చేయకపోయినను వీరవిహారంబు నేనేచేయవలయును. తిండికై రాజుం జేరిన మీరేమి సేయగలరు.

అశ్వ—ఓరీ ! దుర్మతీ ! సూతకులప్రసూతా ! ఏమిరా !

తే. గీ. అందరికి నస్త్రగురుడౌచు ◊ నలరునితని
నేమియోపేరులుచుంటివి ◊ హీనచరిత
కోరవేందున్నివీక్షించి ◊ యూరకుంటి
కాకయుండిన నఱుకనే ◊ ఖడ్గమునను.

[తెరలో]

[మంగళధ్వని వినిపించును.]

దుర్యో—(తనలో) ఇంకనీరికి నేనూరుకొన్నచో వాక్కలహంబు వృద్ధియగును. (ప్రకాశముగా) భీష్మద్రోణులారా ! పెండ్లివారు వచ్చుచున్నారు. వివాహముహూర్త మాసన్నమైనది. ఇట్టిసమయములో మనమిట్లనుకొనుచున్నచోఁ జూపరులువిని పరిహసింతురు. కావున తాల్మివహించి యూరుకొనుఁడు.

[బలరామాదియాదవులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

దుర్యో—(బలరాముని వీక్షించి)

తే. గీ. ఎవడునృపులందుమేటియై ◊ యెగడునట్లు
సత్కృపంబూనినగదా ◊ సమరమందు
కోవిదునిగాగ నొనరించెఁ ◊ గోర్కెతోడ
నట్టినీకు నమస్కార ◊ మనఘమూర్తి.

(అని నమస్కరించుచున్నాఁడు.)

కర్ణు—(బలరాముని జూచి) కౌరవశ్రేయస్కామా! బలరామా మీప్రియశిష్యుఁడును రాజునునగు, మాసుయోధనునియందు మీకుఁగల వాత్సల్యముచేతనే యీతనితో మీరు వియ్యమందఁ గోరితిరి. విక్రమోద్దామా! బలరామా!

బల—

సీ. ఇదికదా సుదినంబు ♦ తుదిలేనిసిరిచేత
బలరు నీవియ్యంబు ♦ నందినాఁడ
ఇదికదా సుదినంబు ♦ మదిరాక్షి శశిరేఖ
కును దగు భర్తను ♦ గూర్చినాఁడ
ఇదికదా సుదినంబు ♦ నెంతైన సత్కీర్తి
యవనీశులందున ♦ నందినాఁడ
ఇదికదా సుదినంబు ♦ మదియందు నిష్ఠతో
జేసిన పూజలు ♦ వాసిగాంచె

తే. గీ. కలరె నను బోలుధన్యులు ♦ తలఁపమదిని
నన్నివిధముల ధన్యుండ ♦ వైరిమిగుల
కురుకులంబుతో నిప్పుడు ♦ ట్టరికమబ్బె
నదియె పదివేలు నాకింక ♦ నవనియందు.

దుర్యో—మహాత్మా! శిష్యునియందు మీ రెప్పుడును కృపఁబూనియే యుండిరికదా,

విష్ణుశర్మ—అయ్యలారా! ఈమాటలకేమి! వివాహముహూర్తమ సన్నమగుచున్నది. పెండ్లికూఁతురు యింకను రాదేమి?

బల—అదిగో! పెండ్లికుమార్తెను దీసికొనివచ్చుచున్నారు.

[శశిరేఖ భారతితోఁ బ్రవేశించుచున్నది.]

భార—చెలీ! శశిరేఖా! దీనభావంబును విడనాడి, యసహ్యము

నుపలుపక, మహాసంతోషితస్వాంతవై యఖిలలక్షణలక్షితుం
డగు లక్ష్మణునివీక్షింపుము.

మ. చతురంభోధిపరీతముద్రిత మహీ శ్రీ చక్రంబు బాలించు నా
యత బాహాబలుఁడౌ సుయోధనుఁడదే శ్రీ యాపక్షిక్రునన్నాఁడు, త
త్సుతుఁడౌలక్ష్మణబాలకుండు గనుమీ శ్రీ శోభిల్లగానాతఁడే
పతియౌనీకును, సంతసింపుమిఁక నీ శ్రీ భావంబునన్ సుందరీ.

విష్ణు——ఇంకను నాలస్యము సేయుదు వేమి ? వేళలేదు. పెండ్లికుమారిని
గూర్చుండబెట్టుడు.

(అట్లు చేయుచున్నారు.)

భీష్మ——(విష్ణుశర్మంజూచి) భూసురోత్తమా ! ఇంకనాలస్యమెందుకు?
కానిండు,

విష్ణు——ఇదిగో ! (భజంత్రీలనుజూచి) భజంత్రీలు మేళం చెయ్యండిరా!

(మంగళధ్వనులు మోగును.)

విష్ణు——అయంముహూర్తస్సుముహూర్తోస్తు.

దుర్యో——(లక్ష్మణునిజూచి) కుమారా ! ఇంక తెరదీసెదరు. నీమనోహ
రిని వీక్షింపుము.

(తెరఁదీయుచున్నారు.)

లక్ష్మ——(శశిరేఖంజూచి) అబ్బా. చూడఁజాల ! చూడఁజాల.

(కన్నులుమూసికొనుచున్నాఁడు.)

దుర్యో——కుమారా ! కన్నులు తెరచి చూడుము. శశిరేఖాశరీర సౌం
దర్యప్రభలు నీకన్నులకు మిఱుమిట్లు గొలుపుచున్నవి.

లక్ష్మ——(కన్నులు తెఱచి చూచి) అయ్యో ! ఏమిది ! కన్యగాన్పిం
చ దేమి ?

దుర్యో——కుమారా ! అట్లనెద వేమి ! మాకందరికిని గనిపించుచుం
నీకుఁగనిపింపకున్నదా ? చాలు. చాలు. చూడుము.

లక్ష్మ—(చూచి) అయ్యయ్యో ! ఏమిదీ ! కన్నులు తెఱచి చూచినంత నే నాదేహము కంపమెత్తు చున్నది. సర్పంబును గూర్చుండఁ బెట్టి పెండ్లికూతురనుచుంటి రేమి ? పడగవిప్పికొని నన్నుగఱ వనుంకించు చున్నది నేనిక్కడనుండఁ జాలను. (వణకు చున్నాఁడు.)

దుర్యో—

తే. గీ. చారుశారదపూర్ణిమా ౹ చంద్రవదన
హలధరునిపుత్రి నీకాంత ౹ యచటనుండఁ
దగునెసర్పంబటంచును ౹ దలఁపనీకు
మతిచెలించెనా యేమి ! కు ౹ మారచంద్ర.

భీష్మ—వత్సా ! లక్ష్మణా ! చంద్రబింబసమానయగు శశిరేఖంజూచి పాముందు వేమి ?

కర్ణు—నాగుబామును బోలియున్న యామెకీజ్జెడం జూచియట్లనుకొంటివా యేమి ? భయపడకుము.

లక్ష్మ—అయ్యో ! ఆమెకీజ్జెడ కాదు. ఇప్పుడు మఱియొక రూపము దాల్చినది. అదిగో కోతిరూపము దాల్చి పండ్లకిలించుచున్నది. నేనిచ్చటనుండఁజాల. (లేవబోవును)

[సభ్యులందరును చప్పట్లుకొట్టుచు నవ్వుచున్నారు.]

దుర్యో—లక్ష్మణా ! ఎన్నఁడును నిట్లుపలికి యెఱుంగవే ! మతిపోయినదా లేక భూతమేమైనసోకినదా ! భయపడకఁజూడుము.

లక్ష్మ—అయ్యో ! నాకు మతిపోలేదు. దయ్యముపట్టలేదు. నిజముగా యట్లున్నది. కన్నులు తెఱచినచో నాకు భయముగ చున్నది.

కర్ణు—లక్ష్మణా ! దుర్యోధనాత్మజుండవై సాటిబందుగులలో నగుపాట్లు దెచ్చుచుంటివికదా !

భీష్మ—వత్సా ! భయపడకజూడుము. మాకందరికివి నీకుగానుపించు చున్న రూపంబుగాన్పించదేమి ! కన్నులు తెఱవుము.

లక్ష్మ—(కన్నులు తెఱచి) అదిగో మర్కటరూపంబు విడిచి భల్లూకాకారము ధరించినన్ను మ్రింగ వచ్చుచున్నది. భల్లూకంబును దెచ్చినాకు గట్టిపెట్టుచుంటిరేమి ? అక్కటా నాకుఁ బెండ్లియక్కర లేదు (పెండ్లికూతురునుఁ జూచి) ఓభల్లూకమా ! నేను నీజోలికిరాను. నీకు మ్రొక్కుచున్నాను. నన్ను మ్రింగరాకుము. (పాఱిపోవుచున్నాఁడు.)

విష్ణుశర్మ—(బలరామునిఁ జూచి) బలరామా ! కూతురువకు బహు మంచివరునిఁ గూర్చితివయ్యా !

బల—(తనలో) నవ్వువారికి నవ్వసందైనది. దెప్పువారికి దెప్పసందైనది.

రేవ—నాథా ! ఏమిగ్రహచారమిది.

బల—రమణీ ! మనప్రారబ్ధమిట్లున్నది.

దుర్యో—(లక్ష్మణుని దీసికొనివచ్చి పీటపైగూర్చుండఁజేసి) నాయనా భయపడకుము. ఇంతమందివీరులుండగా నీకేమి భయము ?

లక్ష్మ—అయ్యో ! నన్నేల బలవంతపెట్టెదరు. అదిగో ! భల్లూకావతారము వ్యాఘ్రంబుక్రింద మారినది. అయ్యలారా ! నాక వివాహమక్కరలేదు. ప్రాణములున్నచో బలుసాకయినను దినవచ్చును. నన్నుఁ బోనీయుఁడు. మీకు నమస్కారము లాచరించెదను.

భీష్మ—(ద్రోణునిఁజూచి) ఆచార్యవర్యా ! ఏమిటియిది.

ద్రోణు—ఇదియంతయు బలరామకృష్ణులు బన్నినమాయగానున్నది.

భీష్మ—నాకును నట్లే తోచుచున్నది.

దుర్యో—పితామహా ! ఏమిదీ !

భీష్మ—ఏమియోమాకును దెలియకున్నది. ఇందుకుఁగారణం బెఱుఁ
గరాకున్నది.

దుర్యో—అక్కటా ! నలువురిలో నగుబాట్లయ్యెనుకదా ! (కుమారుఁ
నిజూఁచి) లక్ష్మణా ! చిత్తంబు పదుపఱచుకొని శశిరేఖఁ
జూడుము.

లక్ష్మ—అయ్యో ! నన్నుఁ జంపదలంచితిరా! అదిగోవ్యాఘ్రము నో
రు తెఱచుకొని నామీఁదికి వచ్చుచున్నది. అక్కటా ! నన్నుఁ
జంపిన మీకేమిలాభము వచ్చును ? రక్షింపుఁడు. రక్షింపుడు.
(పీటమీఁదనుండి లేచిపోవుచున్నాఁడు.)

శశి—(లక్ష్మణునివెంటనంటి) హా ! మనోహరా ! సుయోధనాత్మజా !
ఎచ్చటికి బోయెదవు ? పతిమార్గంబునే సతిగూడ యవలంబిం
చ వలయునుకదా ! నీరూపరేఖలావణ్యాతిశయంబులంగూర్చి
యెందరో చెప్పగావిని యుంటినేగాని కన్నులారనిది వరకెన్నఁ
డును వీక్షించి యుండలేను. ఇప్పుడుతిలకించితిని. ఆహా ! నీ
యట్టిభర్త దొరకినందులకెంతయో సంతసించుచుంటి. నన్నుఁ
జూచి భీతిఁజెంది పరుగిడెదవేల ? రమ్ము. రమ్ము. నన్ను జేప
ట్టుము. (అనిలక్ష్మ ని నొకదెబ్బగొట్టి ఘటోత్కచాకారము
ను ధరించును.)

ఘటో—ఓరోరీ ! దుర్యోధనా ! దుశ్శాసనా ! కర్ణా ! ఎందుబోయె
దరు. వివాహకార్యార్థమై యరుదెంచిరిగా ! నిలునిలుడు.

దుర్యో—భీష్మద్రోణులాదా ఇంతవరకును మాయరక్కసుండని
యెఱుంగక పోయి నకదా !

బల—ఆయ్యో ! మాశశి రేఖయేది !

రేవ—శశిరేఖా ! శశిరేఖా ! (బల, రేవ, నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఘటో—

శా. ఓరీ కౌరవపాంసనా నిలువుమీ! ఓరీ దుశ్శాసనా!
పారంబోకుము; ధైర్యమూనుమిక నీ భావంబు గర్ణుడా!
చేరన్ వచ్చెను భీమనందనుఁడిదే చెండాడఁగా మిమ్ములన్
నాకీరత్నము నిచ్చి లక్ష్మణుఁ గురున్ గావింతు చేపెండిలిన్.

సుయో—కర్ణా! వీఁడెవఁడో మాయరక్కసునివలె నున్నాఁడు. ఇప్పుడు కర్తవ్యమేమి?

కర్ణ—వీనిమదము దూలించుటయే.

ఘటో—ఓరీ! దురాత్ములారా! మదము దూలించుటయా కర్తవ్యము.

మ. మునుపాండుపుత్త్రులు చేసినట్టి సమయంబున్ జ్ఞప్తియుంపంటచే
ఘనసంగ్రామతలంబునందు మిములన్ గారింపఁగాకుండినన్
ఘనవైవాహము సేయుగామనములో గాంక్షించి యేతెంచు మి
మ్మును దున్మాడక యుండునే రణములో పూర్ణప్రతాపంబునన్

మ. ఇఁకనైనన్ మదిబుద్ధి తెచ్చుకొని నీ వేమాత్రముల్ నిల్వకన్
బ్రకటప్రాభవమెల్ల వీడి చనుమీ పట్టంబునుం బాంధవ
ప్రకరంబుల్ గొలువంగఁ గానియెడ నస్మత్తీవ్రనారాచజా
లకతో రాహతిఁ ద్రెళ్ళనేతు నిను నాలంబందు దుర్యోధనా.

(దుర్యోధనాదులను దఱుముచు నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

[శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు]

కృష్ణ—(తనలో) అన్నా! ఎంతచిత్రము జరిగినది. అగ్రజుండు శశిరేఖను నభిమన్యునకీయక పోవుటచేత నేకదా యిట్లైనది సుయోధనాదులకు జక్కని పరాభవము జరిగినది. (ప్రక్కం జూచి) అదిగో! అగ్రజుండగు బలరాముఁడిట్లు వచ్చుచున్నాఁడు.

[బలరాముఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

బల—(కృష్ణునిఁ జూచి) తమ్ముఁడా! గోపాలకృష్ణా! ఇదియంతయు మాయగనున్నది. శశిరేఖ మెచ్చుటను గానుపించుటలేదు. అభిమన్యునకుఁ బిల్లనీయక లక్ష్మణునకీయ నెంచినందుల కిట్టిశిక్ష లంబనుభవించితి. సుయోధనాదులు నిజపురంబునకు బోరిరి. ఇప్పుడేమి సేయుదము? నీకుగోచరముగాని విషయంబీచతుర్దశ భువనంబులయం దేమియు లేదు.

కృష్ణు—అగ్రజా! ఇందేమియు వింతలేదు. ఇట్టిమాయచేసిన మహావీరుండు, భీమసేననందనుండగు ఘటోత్కచుండు. ఇంతకుమున్నే యాతండు మాయాబలంబుచే శశిరేఖనుగొనిపోయి తన యాశ్రమంబుననున్న యభిమన్యు సుభద్రలయొద్దనుంచి యాతడే శశిరేఖాకృతిందాల్చి యిట్టిచిత్రములు చేసెను.

[తెరలో]

శా. నాతమ్ముండభిమన్యుపీడి యిటులన్ నారీశిరోరత్నమున్
జేతోమోదముతోడ లక్ష్మణునకున్ శీఘ్రంబుగా బెండ్లి వి
ఖ్యాతిన్ జేయఁదలంచినాడవె యసత్యాచారివై, కౌరవ
వ్రాతం బేమొనరించెనో తెలిసెనే భాగ్యంబు జేకూఱెనే.

బల—కృష్ణా! ఘటోత్కచ మహాకోపదవానలంబు జల్లారిపో నెట్లు?

కృష్ణు—ఆతనిని శాంతిపఱచుటకు ముక్కంటియైనను శక్తుండుగాడు.

[తెరలో]

ఓహో! బలరామా! బాల్యంబునుండియు మీయింట బెఱిగిన మేనల్లుండగు నభిమన్యునకు గన్యకనిత్తునని వాగ్దానంబు జేసి యిప్పుడసత్యవాదివై సుయోధనాత్మజునకిచ్చి వివాహాము సేయనెంచితివా! వివాహమహోత్సవము బాగుగా జరగినదే. నీసోదరియగుసుభద్ర నెంతక్షోభ పెట్టితివి. బాంధవ్యమునువిచారించి యూరకుంటిని. ఇప్పుడైన

ను నీయిష్టము౦డెనేని సత్వరమ్ముగ నాయా శ్రీనుంబునకువచ్చి శశిరే ఖాభిమన్యులకు వివాహము చేయుము.

బల—(కృష్ణునిజూచి) కృష్ణా ! ఏమిక ర్తవ్యము.

కృష్ణు—అగ్రజా ! ఘటోత్కచుని యిష్టప్రకారము సేయుటయేక ర్తవ్యము.

బల—(ఆకసమువంక(జూచి) వత్సా ! ఘటోత్కచా ! మేనల్లునివిడిచి కన్యనునొరలకీయనెంచినందుకు ఫలంబనుభవించితిని. ఇక నీ యిష్టప్రకార మాచరించెదను. కోపదృష్టిమానిప్రసన్నుడవు కమ్ము.

[ఆకసమున]

ఏవు మహాయసత్యవాదివి నీనుడులునమ్మరాదు.

కృష్ణు—(ఆకసమువంక(జూచి) హిడింబాత్మజా !

కవిరాజవిరాజితము.

వినుమిదెనాదగు పల్కులదప్పక వేడ్కతొనీదగు మాటపయిన్
వనితనుసీదగు తమ్మునకిచ్చి వివాహము సేయును నగ్రజుడున్
మనమునకోపము మానుము శాంతము మానుగ బూనిముదంబు మెయిన్
ననుగసరమ్మిక నగ్రజుమాటల నమ్ముము నమ్ముము భీమసుతా.

ఘటోత్కచుడు-(ప్రవేశించి చేతులుమోడ్చి)

[కృష్ణునిచూచి ఘటోత్కచుడు పాడెడిపాట.]

మోహనరాగం—ఆదితాళం.

ప॥ వందనమిదెగొనునందనందనా। వందిమాగధ వినుతా ముకుందా॥ వంద॥

అ॥ ప॥ సుందరవిగ్రహా। శంఖచక్రధర। చూడగంటివినుయానంద మొదవ॥ వంద॥

యెందరెందరోయీవసుంధరను । ఎంతగనినుగొని యాడగవింటిని ॥ వందన॥

డెందమమందానందమొందగను । దేవా ప్రత్యక్షమైతి విప్పుడు ॥ వందన॥

మాలిని.

దనుజకులవిదారీ ! ధైర్యధారేయమూర్తీ
దినమణిసమతేజా ! దేవతాలోకవంద్యా
ఘనయదుకులదీపా ! కంజనేత్రా శుభాంగా
మునినుతపదపద్మా ! భూరిసంతోషభావా.

(అని కృష్ణునకునమస్కరించుచున్నాఁడు.)

కృష్ణు—వత్సా! ఘటోత్కచా! నీసాహసకార్యంబునకుసంతసించితిని

ఘటో—దేవా! దేవరయగ్రజుండగు నీబలరాము డభిమన్యునివీడి, తనకుమారి నొరులకీయదలంచినందున నింత కార్యంబు సలిపితిని. నాచేసినతప్పులెల్ల మన్నింపవేడుచున్నాను.

బల—ఘటోత్కచా! అందుకుఫలంబనుభవించితిని. శశిరేఖ సుఖము గనున్నదికదా.

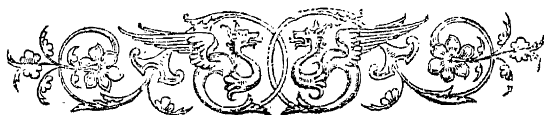
ఘటో—అయ్యా! నాయాశ్రమంబున సుభద్రాభిమన్యులచే రక్షింపబడుచున్నది. ఇంక మనమందరమును నచ్చటికేగి శశిరేఖాభిమన్యుల వివాహంబు నెఱపవేడుచున్నాఁడ.

బల—వత్సా! నీయభీష్టమెట్లో యట్లే కానిమ్ము.

కృష్ణు—ఘటోత్కచా! ముందునీవేగి వివాహప్రయత్నము సేయుము. మేమును సత్వరముగ వచ్చెదము.

ఘటో—చిత్తము. (అందరునిష్క్రమింతురు.)

ఇది చతుర్థాంకము.

శ్రీ

శశిరేఖాపరిణయము.

పంచమాంకము.

—oo—

ఘటోత్కచాశ్రమము.

[ప్రవేశము:—హిడింబ, సుభద్ర, శశిరేఖ, అభిమన్యుఁడు.]

ద్వారకకేగిన ఘటోత్కచుఁడు రానందున సుభద్రపాడెడిపాట.

హిం॥ తోడిరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ యేలనోమనఘటోత్కచుండు । యింకనూరాడాయె నేమయ్యెను
యేల॥

అ॥ జాలముసేయక । సత్వరంబుగ । చనుదెంచెదనని జనెనిర్భ
యమున॥ యేలనో॥

వేలకొలది । యోధులుగల్గిన । కౌరవాధములు । చేజిక్కినోమరి
బాలామణిశశిరేఖకొఱకు యే । బాధలొందు చున్నాడో । దలపగ॥
యేలనో॥

సుభ—అక్కా! ఘటోత్కచుండు ద్వారకానగరంబునకరిగి కడుదడ
వైనది. ఇంతవరకును రాలేదు. నాకేమియుఁ దోచకున్నది.

హిడిం—చెల్లెలా! డెందంబున సందియంబంద నవసరములేదు. అతడి
ప్పుడేరాగలఁడు అతనికేమియు భయముండదు.

సుభ——ఆకౌరవులచే నేమిచిక్కులుపడుచుండెనోయని భయముకలుగుచున్నది. అంతమంది మహాయోధులలో నితండొక్కడేమి సేయగలడు?

హిడిం——వెఱ్ఱిదానా! ఘటోత్కచునిబలంబును నీవెఱుంగవు. మహామాయా బలసంపన్నుఁడు. సంగ్రామరంగంబున నాతనిని తేఱి పాఱ జూచుటకు త్రిశూలపాణికైనను తరంబుగాదు.

అభి——సోదరుసకట్టిచిక్కులు తటస్థింపఁజేయుటకు నేనేకదా కారణము. నేనునుగూడ నేతెంచెదననిపలుకవలదని వారించుటచే నూరకొంటి. అందులకిప్పుడు సంశయింప నేల. నేనీక్షణంబునందే ధనుర్ధరుండనై ద్వారకాపురంబునకరిగి, యాదవకౌరవబలంబులను గాందిసీకులం జేసి, సోదరునిదోడికొనివచ్చెద.

హిడిం——వత్సా! అభిమన్యూ! నీవంత పరాక్రమవంతుడవే యగుదువు కాని యంతవరకవసరములేదు. నీయన్న యిప్పడేరాగలడు.

[అంతఘటోత్కచుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

ఘటో——(తనలో) ఆహా! పాండవులనుదూషించి తనకన్నియను నభిమన్యునకిచ్చుటకు సమ్మతింపక, దుర్యోధనాత్మజునికిచ్చి పెండ్లి సేయఁదలంచిన బలరామునింకను, నింటమేనల్లుఁ డున్నాడఁని యెఱుంగక, శశిరేఖనుతనకుమారునకుఁ జేసికొనదలంచి వివాహమునకై తరలివచ్చిన దుర్యోధనుండును సంపూర్తిగనాచేఁ బరాభవమందిరికదా. నేనాచరించిన చిత్రములన్నియు నభిమన్యుఁడు జూచియుండినచో నెంతైన సంతసించియుండును. అరుగో శశిరేఖాయుతంబుగ నాతల్లులు నారాకకై యెదురు జూచుచున్నట్లున్నారు. (సుభద్రా హిడింబలఁజేరి) తల్లులారా! నమస్కారములు.

సుభ—వత్సా ! ఘటోత్కచా ! మరలనాకంటబడితివా ! నీవరిగిన దాదిగ మరలనెప్పుడు వత్తువో లేక, నాదుష్టకౌరవులచే నేమి యపాయంబు వాటిల్లునోయని భయంబందుచుంటి. నిన్నుం జూడగనేనాకు మహానందంబు జనించినది. కుమారా ! ఆకౌరవులనుండి యెట్లు తప్పించుకొని వచ్చితివి ! ఏమేమిచిత్రము లు గావించితివి !

ఘటో—అమ్మా నేను గావించినమాయలు చెప్పుటకునాకు పదములుచాలవు. చూచితీరవలయును. అమ్మా ! ఏమి చెప్పుదును. మీయనుజ్ఞవడసి యిచ్చటనుండియరిగి, ద్వారకాపురంబునుజొచ్చి మాయాబలంబున నేనే శశిరేఖాకృతిందాల్చి, శశిరేఖాసౌధంబున నభిమన్యునకై విచారింపుచు నుండి యుంటిని.

సుభ—వత్సా ! ఎంతమాయ చేసితివి ! తరువాత,

ఘటో—తరువాత, శశిరేఖ చెలికత్తెలువచ్చి నన్ను నిజమైనశశిరేఖ యేయనితలంచి యెంతయోయూరడించి యెట్టకేలకు పెండ్లిపీటలమీాద గూర్చుండ దీసికొనిపోయిరి.

సుభ—ఆహా ! ఏమిచిత్రము. తరువాత,

ఘటో—తరువాత నేనా పెండ్లికుమారుండగు లక్ష్మణున కనేకవికృతరూపంబులుగా గనంబడి యతనికతిభయముపుట్టించి పెండ్లిపీటపైనుండి పారిపోవునట్లు గావించితిని. అంతనేను నిజరూపంబునుధరించి కౌరవవ్రాతంబును నిజపురమార్గంబును పట్టునట్లు గాందిసీకులం జేసితి. తరువాత బలరాముం డిదియంతయు కృష్ణునకెఱింగింప నమ్మహానుభావుం డిదియంతయుఘటోత్కచుని మాయయనిచెప్పి యతనిని బ్రతిమాలుకొనుమనెను. ఆ బలరాముం డట్లుగావింప, నేనునేలకుం దిగివచ్చితిని. ఇది వై

వాహిక చిత్రము. బలరాముండు శశిరేఖను నభిమన్యునకిచ్చు
కే సమ్మతించెను. వివాహమిక్కడ నేజరుగును బలరామకృష్ణు
లిచ్చటకిప్పు డువత్తురు. (హిడింబంజూచి) వివాహప్రియత్నము
లన్నియు గావింపబడెనుకదా.

హిం శి—ఇంతకుమున్నే గావింపబడినవి.

అభి—తే. గీ. అగ్రజానాకున్నె శ్రమ లందియుండి
కౌరవవ్రాతమును నెల్ల బారదోలి
కోమలాంగినినాకును గూర్చినావు
సఖుణం బెట్లుదీర్తును నిక్కముగను.

ఘటో—తమ్ముడా ! నీవట్లనజెల్లదు. మన మొరులము కాముకదా.
మగో బలరామకృష్ణులు, బంధుసమేతంబుగ వివాహంబున
వచ్చుచున్నారు.

[బలరామకృష్ణులు రేవతి మొదలగువారు ప్రవేశించుచున్నారు.]

అభి—(బలరామకృష్ణులకు నమస్కరించుచున్నాడు.)

కృష్ణ—చిరంజీవ. చిరంజీవ.

సుభద్రనుజూచి బలరాముడు పాడెడిపాట.

కన్నడరాగం—ఆదితాళం.

ప। చెల్లకుంటెమోహము । నినుజూడక ॥ చెల్ల॥

అ॥ప॥ చెల్లెలానిన్ను దూషించితినని।చిత్తమునం దిసుమంతయునుంచకు
యెల్లవిధంబుల । నెంచగతగుమే । నల్లునివిడచి అన్యులకు నా
పిల్లనొసగనే । నల్లరిపాలై । పేరాశనునిను జేరితినమ్మా ॥ చెల్లకుం

బల—(సుభద్రంజూచి) చెల్లెలా ! మేనల్లునివిడచి యన్యునకుంబిల్ల
యదలంచి, నిన్నెన్నియో దుర్భాషలాడినందుకు వన్ను
రింపుము.

—అగ్రజా ! విధివశంబుననట్టిది సంభవించెను. గతించినదాని
నిప్పుడుదలంపనేల !

—(శశిరేఖనువిలోకించి) అమ్మాయీ ! శశిరేఖా !

తే. గీ. మొదటినుండియు మదిలోన ॥ భూరిగుణుని
అర్జునాత్మజుగోరి యు ॥ న్నందుకిప్పు
డతనికే కాంతవౌచును ॥ నలరినావు
నీదుకోరిక నెఱవేఱె ॥ నిశ్చయముగ.

మన్యునివిలోకించి) అభిమన్యూ ! నీకోరిక నెఱవేరినది.

చుకయూరకుండి) అదిగో ! శశిరేఖాభిమన్యుల వివాహంబునకు
దేవేంద్రుండుగూడ నరుదెంచుచున్నాఁడు. ఇప్పుడుగదా మన
భాగ్యము ఫలించినది.

వేంద్రుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు. అందరును నెదురేగి తోడ్కొని
వచ్చుచున్నారు.]

ష్ణు—విబుధలోకేశ్వరా ! [illegible]ండగు నీతనివివాహంబునకు నీ
వుస్వయముగ విచ్చేయుటం జేసి మేముకృతార్థులమైతిమి. నీర
క వివాహంబునకు మరింతశోభకు గారణంబైనది.

ంద్రు—సాక్షాద్విష్ణుస్వరూపుండవగు నీవుఁన్నట్లు శ్లాఘింపవలదు.

ల—దేవేంద్రా ! ఘటోత్కచునికారణంబున మిమ్ముదర్శింపగంటి
మి. ధన్యులమైతిమి.

ంద్రు—వివాహకాలమైనది. ఇంకనాలోచింపనేల ?

ల—(శశిరేఖంజూచి) అమ్మాయీ ! బాల్యంబాదిగ నీవుకోరినవ
రుఁడే లభించెను.

తే. గీ. పతినిదైవంబుభాతిని ॥ మదిఁదలంచి
యతడు చెప్పినచొప్పున ॥ నలరుచుండి
పుడమియందున జనములు ॥ పొగడునట్లు
యుభయకులములకును గీర్తి ॥ యువిద తెమ్ము.

(శశిరేఖచేయి యభిమన్యునిచేతిలో నుంచును వధూవరులు పుష్పమాలిక లొండొరులు వైచికొందురు.)

బల—(వధూవరులచే నిందునకును గృష్ణునకును నమస్కరింపఁజేయుచున్నాఁడు.)

కృష్ణు—అభిమన్యా ! మీయిరువురికోరికలును ఫలించినవి. ఇంక నేమి కావలయును ?

అభి—ఇంకగావలసిన దేమున్నది. అయిననిట్లగుఁగాక.

ఉ. మానిని మానసం బెవరి ✻ పైననుజిక్కునో దానిజూచి, స
న్మాన మెలర్పఁగాదగిన ✻ భర్తనుదెచ్చి వివాహకార్యముల్
మానక దల్లిదండ్రులు స ✻ మంజసబుద్ధి నొనర్త్రుగాక స
న్మానములుగొల్చు నీదుపద ✻ పద్మములన్ భజియింతు రెల్లరున్.

[సమాజకులందరు కలసిపాడెడి హారతిపాట.]

కేదారరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ హారతిగైకొనుమా । జయ । హారతిగైకొనుమా॥

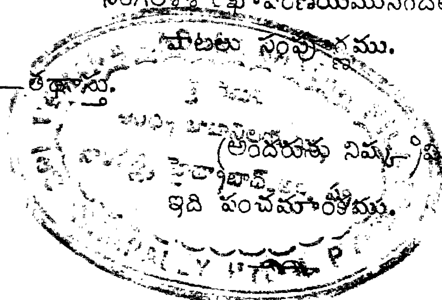
అ॥ ప॥ ఓరజితగిరీంద్రుని ప్రియభామా । యోగీశ్వర హృత్సరోమరాళీ॥ హారతి॥

ఓరమణీయవిలాసిని త్రైలోక్య। జననీ । గనుమీ। కృపాదృష్టిని॥హారతి॥

భారతప్రజలైకమత్యవ్రతులై । స్వరాజ్య యుతులై వరలగ । బ్రోవ॥ హారతి॥

సంగీతశశిరేఖాపరిణయమునందలి
పాటలు సంపూర్ణము.

ఇంద్రు—తథాస్తు.

(అందరును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది పంచమాంకము.